

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Sandra Solina

**Skrb starih staršev za predšolske
otroke v Mestni občini Ljubljana**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Sandra Solina

**Skrb starih staršev za predšolske
otroke v Mestni občini Ljubljana**

Diplomsko delo

Mentor:izr. prof. dr. Jana Mali

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Sandra Solina

Naslov naloge: Skrb starih staršev za predšolske otroke v Mestni občini Ljubljana

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 71

Število grafikonov: 10

Število slik: 0

Število bibl. opomb: 0

Število uporabljenih virov: 36

Število tabel: 21

Mentorica: izr. prof. dr. Jana Mali

Deskriptorji: družina, stari starši, starši, otroci, vzgoja, medgeneracijska solidarnost, socialno delo.

Povzetek: Družina je temeljna in stabilna struktura, v kateri se prepletajo različne vezi med otroci, starši in starimi starši. V diplomskem delu želim predstaviti vlogo starih staršev pri skrbi za predšolske otroke. Stari starši vsekakor nudijo oporo mladi družini in tudi za otroke je pomembno, da jim omogočamo navezovanje stikov z ljudmi vseh starosti. V teoretičnem delu sem tako opisala staranje in starost, medgeneracijsko solidarnost ter težave, s katerimi se mladi odrasli soočajo pri odločitvi za lastno družino.

V praktičnem delu sem se odločila za kvantitativno raziskavo, s katero sem skušala pridobiti podatke na področju Mestne občine Ljubljana. Iz odgovorov anketirancev sem skušala razbrati, kakšno pomoč dobivajo pri skrbi za predšolske otroke od svojih staršev, in v kolikšni meri, ter kaj vse je vplivalo na odločitev za prvega otroka.

Moja pričakovanja glede diplomskega dela so se le delno izpolnila, saj sem sklepala, da imajo starši v večjem mestu manj pomoči starih staršev pri vzgoji in varstvu vnukov, vendar sem bila tudi zelo presenečena nad odgovori staršev, ki stare starše redko prosijo za pomoč.

Title: Grandparent's care for preschool children in the Municipality of Ljubljana.

Descriptors: family, grandparents, parents, children, education, intergenerational solidarity, social work.

Summary: The family is the fundamental and stable structure, which combines a variety of links between children, parents and grandparents. In this thesis, I would like to present the role of grandparents in caring for preschool children. Grandparents certainly provide support that a young family needs, and it is also important for children to have the ability to interact with people of all ages.

In the theoretical part I describe the old age and aging, intergenerational solidarity and the difficulties of young adults faced with the decision of their own family.

Using a quantitative study, I sought to obtain information only in the area of the Municipality of Ljubljana. From the replies of the respondents, I tried to figure out what kind and to what extent they are receiving help from their parents in caring for pre-school children, and also what the influences were when taking the decision of the first child.

My expectations of the thesis were only partially fulfilled, because I assumed that parents residing in the city have less aid from the grandparents in the upbringing and care of grandchildren, but I was also very surprised by the responses of parents, especially how rarely they ask the grandparents for help.

Babici in dedku

»Everyone needs to have access both to grandparents and grandchildren in order to be a full human being.«

(Margaret Mead)

PREDGOVOR

K izbiri teme za diplomsko nalogo je v veliki meri vplivalo to, da se počasi tudi sama osamosvajam in se srečujem z vprašanji, kako jadrati skozi življenje. Živimo v času, ko se ni tako enostavno postaviti na lastne noge in začeti razmišljati o lastni družini. Tudi to je seveda lažje, če imamo zadostno pomoč in podporo ljudi, ki so nam blizu. V veliki meri so to navadno naši starši.

So družine, kjer odnosi med starimi starši, starši in vnuki delujejo neobremenjeno, so pa tudi družine, kjer so odnosi zelo slabi, stiki redki ali pa člani družine celo nimajo stikov. Dostikrat je problem povezanosti s starimi starši tudi razdalja, saj odhajajo mladi na študij in delo v velika mesta in se tako odcepijo od svojih družin.

Otroci so naše največje bogastvo, stari starši pa so pravi blagoslov za starše, saj jim je tako olajšana marsikatera tegoba. Vezi med otroci, starši in starimi starši se v družini prepletajo in z današnjim tempom življenja toliko bolj cenimo pomoč naših staršev pri ustvarjanju in skrbi za našo lastno družino.

V diplomski nalogi sem raziskovala, kolikšno pomoč in podporo prejema starši pri skrbi za svoje otroke od starih staršev. V teoretičnem delu sem preverila, kako se je spreminjala definicija družine skozi čas; zanimala sta me staranje in starost ter mladi odrasli in, seveda, medgeneracijska solidarnost. Vsaka generacija je v določenem obdobju bolj ranljiva in takrat pride medgeneracijska pomoč močneje do izraza.

V raziskovalnem delu diplomske naloge sem se omejila samo na Mestno občino Ljubljana, saj sem pričakovala največjo raznolikost družin ravno v velikem mestu. Zanimala me je razlika v obliki in količini pomoči med tistimi, ki živijo blizu starih staršev, in tistimi, ki ne živijo blizu. Spraševala sem se, kako pogosto so deležni pomoči s strani starih staršev pri skrbi za vnuke, kako pogosto si lahko vzamejo čas zase, kakšne pomoči so še deležni s strani starih staršev ter kaj je bilo pomembno pri odločitvi za prvega otroka.

Moja pričakovanja glede diplomskega dela so se delno izpolnila, saj sem sklepala, da majo starši v večjem mestu manj pomoči starih staršev pri vzgoji in varstvu vnukov, vendar sem bila vseeno presenečena nad odgovori staršev, kako redko prosijo za pomoč stare starše. Vzrokov za to je seveda lahko veliko, a bi jih bilo potrebno še bolj podrobno raziskati.

Sama sem mnenja, da je odnos stari starši– vnuk pomemben, saj so starejši ljudje tisti, ki so življenjsko izkušenejši in so neobremenjeni z vzgojo vnukov ter lahko tako na mlajše generacije prenesejo veliko znanja. Njim pa vnuki dajejo zadovoljstvo, ljubezen in smisel v življenju. Sama žal nisem imela možnosti, da bi preživljala čas s svojimi starimi starši oziroma sem imela to priložnost le kratek čas, zato se mi je zdelo raziskovanje tega sveta toliko bolj zanimivo.

Na tem mestu bi se rada zahvalila mentorici dr. Jani Mali, ki me je usmerjala pri pisanju diplomske naloge, in vsem ostalim, ki so sodelovali in mi pomagali pri pisanju. Največja zahvala gre mojim staršem, ki so me vedno podpirali in verjeli vame ter mi omogočili študij.

KAZALO

1. TEORETIČNI DEL.....	11
1.1. DRUŽINE NEKOČ IN DANES	11
1.2. OPREDELITEV GENERACIJ	14
1.3. STARANJE IN STAROST	15
1.4. MLADI ODRASLI.....	18
1.5. MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE	20
1.6. VZGOJA IN SKRB ZA PREDŠOLSKE OTROKE	22
1.6.1. OBLIKE VARSTVA ZA PREDŠOLSKE OTROKE.....	23
1.7. RAZHAJANJA POGLEDOV NA VZGOJO STARŠEV IN STARIH STARŠEV	26
1.8. ODLOČANJE ZA STARŠEVSTVO IN USKLAJEVANJE DRUŽINSKEGA IN POKLICNEGA ŽIVLJENJA	28
1.8.1. BREZPOSELNOST MLADIH LJUDI	29
1.8.2. STANOVANJSKA PROBLEMATIKA MLADIH LJUDI	30
1.8.3. LAT FAZA.....	31
1.9. ODLOČANJE ZA STARŠEVSTVO	32
1.9.1. CERTIFIKAT "DRUŽINI PRIJAZNO PODJETJE"	34
2. PROBLEM	36
3. METODOLOGIJA	37
3.1. VRSTA RAZISKAVE	37
3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	37
3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE	38
3.4. ZBIRANJE PODATKOV	39
3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	40
4. REZULTATI	41
4.1. SPOL, STAROST IN ZAKONSKI STAN	41
4.2. OBLIKA VARSTVA	44
4.3. PLAČILO ZA VARSTVO VNUKOV	46
4.4. VARSTVO VNUKOV ODVISNO OD KRAJA IN ODDALJENOSTI	48
4.5. REDNA ZAPOSILITEV KOT GLAVNI IZPOLNJEN POGOJ PRED ODLOČITVIJO ZA PRVEGA OTROKA	51
4.6. ČAS BREZ OTROK	53
4.7. VZGOJA VNUKOV	55
5. RAZPRAVA	58

6. SKLEPI	62
7. PREDLOGI	63
8. LITERATURA	64
9. POVZETEK	67
10. PRILOGE	69

KAZALO TABEL

Tabela 1: Spol.....	41
Tabela 2: Starostna skupina.....	42
Tabela 3: Zakonski stan.....	43
Tabela 4: Oblike varstva.....	44
Tabela 5: Drugo.....	45
Tabela 6: Oblike varstva.....	45
Tabela 7: Hi kvadrat test	45
Tabela 8: Plačilo za varstvo vnukov.....	46
Tabela 9: Drugo.....	47
Tabela 10: Binomski test.....	47
Tabela 11:Ali stari starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	48
Tabela 12: Kakšnih oblik varstva se najbolj pogosto poslužujete v popoldanskem času?.....	49
Tabela 13: Drugo.....	49
Tabela 14: Navzkrižna tabela	50
Tabela 15:Razvrstite s številkami od 1 do 6, kako pomembni so bili naslednji pogoji za vas, preden ste se odločili za prvega otroka (1– manj pomembno, 6– najbolj pomembno)	52
Tabela 16:Kako pogosto si vzamete čas, ki ga preživita brez otrok, zase/za partnerja?	53
Tabela 17:Navzkrižna tabela za ugotavljanje razlik med skupinama, kjer živijo stari starši v istem kraju, in tistimi, ki ne živijo v istem kraju.....	54
Tabela 18:Hi kvadrat test za ugotavljanje razlik	55
Tabela 19:Ali menite, da so stari starši bolj popustljivi pri vzgoji vnukov, kot so bili pri vaši vzgoji?	56
Tabela 20:Dejanske in pričakovane frekvence.....	56
Tabela 21:Hi kvadrat test za preizkus enake verjetnosti	56

KAZALO GRAFOV

Grafikon 1: Spol	41
Grafikon 2: Starostna skupina	42
Grafikon 3: Zakonski stan	43
Grafikon 4: Oblike varstva	44
Grafikon 5: Plačilo za varstvo vnukov	46
Grafikon 6: Ali živijo starši v Mestni občini Ljubljana?	48
Grafikon 7: Kakšnih oblik varstva se najbolj pogosto poslužujete v popoldanskem času?	49
Grafikon 8: Prikaz pomembnosti pogojev	51
Grafikon 9: Kako pogosto si vzamete čas, ki ga preživita brez otrok?	53
Grafikon 10: Ali menite, da so starši bolj popustljivi pri vzgoji vnukov, kot so bili pri vaši vzgoji? ...	55

1. TEORETIČNI DEL

1.1. DRUŽINE NEKOČ IN DANES

Družina in pojem družine sta se skozi zgodovino spreminjala. Na to sta vplivala pritisk družbe in družbene spremembe (industrializacija, množično izobraževanje, urbanizacija, ekonomska neodvisnost žensk, ...). Včasih so mladim starši izbirali primerne partnerja, danes to mladi povečini počnemo sami, z izjemo nekaj držav, kjer je to še vedno pogosta praksa. Otroci so bili že v zgodnjih letih delovna sila in predani v vajeništvo, matere so ostajale doma in skrbele za gospodinjstvo ter bile tako odvisne od moških. Včasih je družina štela več članov in velikega pomena zanjo so bile tudi sorodstvene vezi. Na otroke so pazili stari starši, tete, sestrične, danes pa ni več tako. Mlade družine se pogosto selijo, izgubljajo se stiki s sorodniki in na otroke pazijo varuške.

Nekoč je bila družina skoraj edini dejavnik socializacije in je pomembno določala posameznikov družbeni status skozi vse življenje. V modernih družbah pa je družina le eden izmed številnih dejavnikov socializacije. Na posameznika vplivajo še šola in vrtec, vrstniki, mediji, delovno mesto, itd.

"V posameznih kulturah imajo zelo različne nazore o tem, kdo sestavlja družino. V večini zahodnih družb je uveljavljeno pravilo monogamnosti, poznamo pa tudi nekaj držav, v katerih je sprejemljivo, da ima mož več žena. Podobno različno je bilo pojmovanje družine tudi v posameznih zgodovinskih obdobjih. Tako so na primer v Veliki Britaniji pred sto leti družino sestavljali vsi, ki so živeli pod skupno streho, torej starši, otroci, stari starši in služinčad. Zdaj besedo 'družina' uporabljamo, kot bi imela en sam splošno uveljavljen pomen. Številni si pod to besedo predstavljajo starše nasprotnega spola z dvema otrokoma, ki živijo v blaženi družinski sreči, tam nekje v ozadju pa je morebiti zaznati še ljubeče stare starše. Takšne družine so po splošnem mnenju 'normalne', čeprav je stvarnost večine ljudi povsem drugačna. Zdaj pač poznamo zelo različne družine, na primer neporočene pare, starše samohranilce, znova združene družine prej ločenih staršev, pare brez otrok, komune in homoseksualne pare obeh spolov z otroki" (Asen, 1995: 9).

Nekaj definicij družin sem izbrala po Perič (2010: 9):

- "Družino definiramo v ožjem smislu kot jedrno družino, to sta dve ali več oseb, ki živijo v skupnem gospodinjstvu in so med seboj povezane v zakonsko zvezo, kohabitacijo ali starševsko razmerje."
- "Po UNECE-ju trigeneracijska gospodinjstva ne tvorijo ene družine, pač pa dve ločeni družini ali pa eno družino s članom drugega gospodinjstva."

Družine pa ne definiramo samo na zunaj, temveč jo pomembno označujejo tudi notranji odnosi.

- "Družina je sistem z nekim notranjim dogajanjem, ki je ves čas v obojesmernem stiku z vsem, kar se godi v njenem okolju. Odvisna je od socialnih in ekonomskih zakonitosti" (Tomori 1994: 10).
- "Družina je osnovna institucija zasebnega življenja, kjer se oblikujejo življenjsko pomembni socialni odnosi. V vsem našem življenju nas kot vsakodnevno stalno poziva k temu, da se na vse načine odzivamo nanjo in na njene člane" (Ule - Nastran 1993: 21).
- "Družina je skupnost oseb na različnih stopnjah razvoja, skupnost, ki skrbi za otroke. Člani družine so povezani na različne načine in so med seboj odvisni. Te povezave in odvisnosti ne izhajajo le iz osnovnih potreb za preživetje, temveč se ves čas sproti razvijajo in dopolnjujejo v čustvenem doživljanju, spoznavnih izkušnjah, oblikovanju socialnih potreb in osebne rasti slehernega od družinskih članov" (Tomori 1994: 18).

Moje mnenje je, da se družina ne definira na zunaj, ampak jo najbolj definirajo notranji odnosi, in sicer povezanost med družinskimi člani, podpora – tako čustvena kot psihična –, dobronamerna pomoč pri premagovanju težav in izzivov, nasveti ter pomoč pri osebni rasti in spopadanju z zunanjim svetom. Zame je družina kot trdnjava, ki ne glede na zunanje vplive in težave vedno drži skupaj, družinski člani so vedno tam eden za drugega in se znajo tudi prilagajati drug drugemu. Med družinskimi člani morata vladati ljubezen in spoštovanje, družina pa je vedno tudi polna nesporazumov, ki se jih naučimo med sabo reševati skozi proces pravilne komunikacije.

Mešl (2008: 92) navaja Wise (2005), ki se je ukvarjala z vprašanjem definicije družine, pomembne za socialno delo, in ponuja mogoč odgovor na potrebo razširitve definicije družine, saj govori o konceptu "družinskosti". "Družinskost" vključuje tradicionalne funkcije

in odgovornosti, ki jih družba pripisuje družini – vzgoja otrok, intimnost, varnost. V primerjavi s tradicionalnimi pogledi vključuje družinskost upoštevanje kulture, spola, spolne usmerjenosti, starosti, dohodka, duhovnosti ipd. Taka definicija združi referenčni okvir krepitve moči z multikulturnim spoštovanjem.

Mešl (2008: 94) pa omeni še pomembno vprašanje, ki si ga je zastavil že avtor Minow, in sicer: "Ali ta skupina funkcionira kot družina?" Mešl zagovarja stališče, da ni stvar v tem, ali skupina ljudi ustreza formalnim, zakonskim definicijam družine, temveč "ali skupina ljudi funkcionira kot družina, ali delijo čustva in vire, razmišljajo drug o drugem kot o družinskem članu in se predstavljajo drugim kot družinski člani".

"Družina mora na svojski način določiti prispevek posameznika k zadovoljevanju družinskih potreb, izdelati mora čustvene odnose, delež posameznika v družinskem komunikacijskem sistemu oziroma sam sistem, zase značilen sistem vzpostavljanja in vzdrževanja moči (Čacinovič Vogrinčič 1998: 154).

"OZN je predlagala naslednjo tipologijo družin, in sicer ločuje med:

- jedrnimi družinami, med katere uvršča biološke in socialne jedrne družine staršev in otrok, enostarševske družine in adoptivne družine;
- razširjenimi družinami, med katere uvršča tri- in večgeneracijske družine, poligamne razširjene družine in plemenske razširjene družine;
- reorganiziranimi družinami, med katere sodijo dopolnjene in vzpostavljene družine, življenje v skupnostih (komunski način življenja) in reorganizirane družine istospolnih partnerjev" (Perič 2010:9).

Rener in drugi (2006) pravijo, da velja omeniti še dva načina družinskega življenja, ki sta v Sloveniji množično prisotna in o katerih ne vemo veliko. S tem mislijo na razpršene razširjene družine, za katere domnevajo, da so najpogostejši način družinskega življenja pri nas. Gre za formalno ločeni družinski gospodinjstvi (običajno staršev in otrok, lahko pa tudi bratov in sestra ali drugih sorodnikov), ki bodisi živijo na razmeroma strjenih lokacijah (v isti hiši, ločenih stanovanjskih enotah ali v bližini drug drugega) bodisi na različnih lokacijah, vendar si kontinuirano nudijo vzajemno oporo in pomoč na različnih ravneh: materialni, delovni oziroma storitveni in čustveni.

Spremembe danes pomembno vplivajo na družino, katere oblika in struktura se nenehno spreminjata. Kljub spreminjanju se družina kot institucija zasebnosti ohranja od predindustrijskih družb dalje z dvema ključnima družbenima funkcijama: reproduktivno in socializacijsko.

1.2.OPREDELITEV GENERACIJ

Po Ramovšu (2010a) je beseda generacija udomačena tujka, ki izhaja iz latinske besede *genus*– rod.

Generacija danes v slovenščini pomeni: 1. roditev, ploditev; nastajanje; izvir, rojstvo; zarod, potomstvo, 2. rod, pokolenje; pripadniki enega rodu; posamezniki, ki žive približno v istem času, 3. življenjska doba rodu.

Po SSKJ (2001) generacija pomeni: ljudje približno iste starosti, ki živijo v istem času in imajo podobne interese ali nazore, rod.

Ramovš (2010a) deli generacije na podlagi življenjskih obdobj:

- Mlada generacija (imenovana tudi prva generacija) so mladi ljudje od začetka življenja do starosti, ko se povprečje vrstnikov celovito osamosvoji (služba, lastno gospodinjstvo, prvi otrok). Za mejnik danes najpogosteje velja petindvajset let življenja, vendar se meja samostojnosti že več desetletij pomika navzgor.
- Srednjo generacijo (tudi odrasla, starševska, zaposlena ali druga generacija) tvorijo ljudje v srednjih letih, ki jih danes družbeno najbolj opredeljuje delovna zaposlenost do upokojitve; ta je sedaj pri nas povprečno pri šestdesetih letih življenja in se tudi pomika v poznejša leta.
- Tretja generacija (tudi upokojenska, generacija dedkov in babic) so vsi starejši ljudje, ki so v družini opravili starševsko vlogo do zrelosti otrok, v službi pa poklicno vlogo redne zaposlitve do polnega upokojitvenega obdobja; najbolj jasen družbeni mejnik za prehod v tretje življenjsko obdobje je danes upokojitev. Paralelen izrazu mlada generacija bi bil izraz stara generacija, vendar ga danes ne moremo uporabljati, ker ga zaradi sodobnega družbenega stereotipa– staromrznštva– ljudje doživljajo kot žaljivko.

Vsaka generacija ima svoje posebne naloge in značilne zmožnosti: mlada telesno, duševno in socialno zorenje do samostojnosti; srednja rojevanje in poklicno delo; tretja psihosocialno zorenje v modrost sinteze življenjskih izkušenj, krepitev ključne moči duha za čim bolj zdravo staranje ter za plodno sprejemanje telesnih in duševnih upočasnitev, vključno z zadnjo modrostjo izpuščanja, predajanja svojih izkušenj, spoznanj in drugega osebnega bogastva mlajšim generacijam, ob sprejemanju svoje življenjske dopolnitve in smrti. Vse tri generacije pa imajo številne skupne naloge, kot so vseživljenjsko učenje, delo, organizacija sožitja, kulturno in duhovno poglobljanje, razvedrilo ipd.

Seveda lahko razdelimo generacije še bolj na široko, in sicer po obdobjih, v katerih so se ljudje rodili. Tukaj govorimo o "generaciji veteranov", "povojni generaciji ali generaciji otrok blaginje", "generaciji X", "generaciji Y" in pa "generaciji Z", a to za mojo nalogo ni bistveno.

1.3. STARANJE IN STAROST

Mediji nam preko oglasov ves čas ponujajo razne izdelke za glajenje gubic, kreme za mlajši videz, napitke za vitalno telo in tako naprej, iz česar lahko sklepam, da ljudje stremimo k nesmrtnosti in večni mladosti, saj se težko sprijaznimo s smrtjo. Tudi veliko leposlovnih del in pravljic je bilo v preteklosti že napisanih na tematiko nesmrtnosti ali pa vsaj dolgo mladega človeka, na primer *Slika Dorian Gray*, *Faust*, *Studenec mladosti*, *Čaša nesmrtnosti* in tako naprej. Za antični čas je bila značilna nesmrtnost bogov, medtem ko so bili ljudje umrljivi. Tudi v starem Egiptu so faraone balzamirali in s tem poskušali doseči nesmrtnost v posmrtnem življenju. Tudi najvišji cilj vseh alkimistov je bil tako imenovan kamen modrosti, ki naj bi bil tudi eliksir življenja – vsestransko zdravilo, napoj nesmrtnosti.

"Kljub velikim željam po nesmrtnosti je smrt poleg rojstva edini neizogibni dogodek v življenju. Lahko si jo sicer približamo ali odmaknemo, ne moremo pa se ji izogniti." (Pečjak 1998:178). Po Ramovšu (2010b) je staranje fiziološki proces, ki se začne z oploditvijo in ga ne moremo preprečiti. Pri staranju prihaja do sprememb v celicah, njihovi presnovi, delovanju in obnavljanju.

SSKJ (2001) pa starost definira kot 1. *dobo v človeškem življenju od zrelih let do smrti* in 2. *čas, ki je preteklo od rojstva koga ali nastanka česa*. Značilnost vsakega živega bitja ali stvari je njegov nastanek, staranje, ki obsega njegov obstoj in razvoj ter upadanje in minevanje.

Starost v prvem pomenu besede je stanje, ko je poteklo že toliko časa od nastanka živega bitja ali stvari, da prehaja v svoje zadnje razvojno obdobje.

Gerontologija je znanost ali veda o starosti, staranju in starih ljudeh ter vključuje znanstveno preučevanje procesa staranja. Poudarek je v iskanju odgovorov o normalnih procesih staranja, torej o zdravem staranju.

Mali (2013) pravi, da je socialno delo s starimi ljudmi specifično področje socialnega dela, vendar pa ga številni avtorji povezujejo z gerontologijo. Povezanost gerontologije utemeljujejo z razlago, da socialne delavke in delavci potrebujejo znanje o staranju, tega pa podajajo tri ključne vede za razvoj gerontologije: medicina, psihologija in sociologija. Vsaka od navedenih ved obravnava staranje na ravni posameznika (na osebni ravni) in na družbeni ravni (položaj in potrebe starejše populacije). Gerontologija je multidisciplinarna veda, ki obsega teorije, sposojene ali izpeljane iz ved, ki jo sestavljajo, in producira spoznanja, ki se na nekaterih mestih dopolnjujejo, na drugih pa izključujejo.

Rada bi omenila še socialno gerontologijo, vedo, ki se ukvarja s socialnimi vidiki staranja in starosti ter proučuje vpliv stare populacije na razvoj družbe. Večkrat se vprašamo, kdo naj se pravzaprav ukvarja s socialno gerontologijo. Pri svojem delu morajo upoštevati zakonitosti socialne gerontologije tehnični strokovnjaki, arhitekti, urbanisti, gradbeniki, kakor tudi sociologi, socialni delavci, psihologi, zdravstveni delavci in seveda drugi družbeni delavci, politiki. Socialna gerontologija pomeni tudi strokovno vejo v teoriji in praksi socialnega dela, ki se posveča proučevanju in urejanju socialne problematike starih ljudi (Milavec Kapun 2011).

"Starajo se vse generacije, saj nam vsem teče čas enako hitro od začetka do konca življenja. Vse generacije pa se gibljejo proti starosti, zato smo bolj pozorni na staranje v tretjem življenjskem obdobju ali starosti" (Ramovš 2003:43).

"Poznamo model treh obdobj življenja v človekovem vzdolžnem razvoju, in sicer mladost, srednja leta in starost. Zlasti v tretjem življenjskem obdobju pa moramo razlikovati tri starosti:

- kronološko starost, ki jo pokaže rojstni datum;
- funkcionalno starost, ki se kaže v tem, koliko človek zmore samostojno opravljati temeljna življenjska opravila in koliko je zdrav (zdravniki to imenujejo biološka starost);
- doživljajsko starost, ki se kaže v tem, kako človek sprejema in doživlja svojo trenutno starost in vse, kar je povezano z njo" (Ramovš 2003:68– 69).

"Starost je obenem povezana tudi z družbo in družbenim dogajanjem. Na eni strani vpliva na družbene razmere (na primer pokojninska kriza), na drugi strani pa je v veliki meri tudi družben konstrukt oziroma družbena vloga, ki jo mora vsakdo, ko preide določeno starostno mejo, hočeš nočeš igrati" (Pečjak 1998:61).

Starost po mojem mnenju ni pogojena z leti, temveč z miselno in čustveno kategorijo. Ni fizične starosti, obstaja pa duševna starost. Veliko ljudi, ki jih definiramo za stare na podlagi let, upokojitve ali vnukov in podobno, ni starih po srcu in duši, temveč so v sebi na neki način še vedno otroci, polni humorja in vitalnosti. Največja prelomnica pri starih ljudeh se zdi upokojitev, saj takrat stopijo s trga dela in dobijo občutek nepomembnosti za družbo in državo, saj ne prispevajo več k družbenem razvoju. Celo življenje se nekako veselimo časa, ko se bomo upokojili, ker nam ne bo več treba delati, po drugi strani pa nam vpliva strah v kosti misel na toliko prostega časa, ki ga bo treba zapolniti. Veliko ljudi prav ob upokojitvi zapade v depresijo, saj se ne znajo soočiti s tem, da imajo preveč prostega časa, in uživati. Menijo, da so samo še nekoristni, da je to zadnje obdobje življenja pred smrtjo. Gre za zmotno mišljenje, saj bi morali svojo upokojitev videti kot izziv, kot neko novo obdobje življenja, v katerem bodo lahko počeli stvari, ki jih do sedaj niso mogli zaradi prezaposlenosti; denimo udeleževanje izletov in potovanj, spoznavanje novih ljudi, tečajji slikanja, itd. Če odmislimo vse teorije o tem, kaj je starost in staranje, vidimo, da se stara samo telo, naš notranji jaz pa ostaja mlad. Menim, da si starost izberemo sami, in ne starost nas.

1.4.MLADI ODRASLI

"Teško je opredeliti družbeno skupino 'mladih'. Težave se začnejo že pri tako jasnem kriteriju, kot je starost. Če še obstaja konsenz o spodnji meji mladosti, nekje med 14. in 15. letom, pa je zgornja meja neskončno raztegljiva. Segajo vse do 25. leta pa tja do trideset in čez, do 'mladih po srcu'. Najpogosteje v skupino starejših mladih prištevamo tiste, ki niso v popolnosti prevzeli skrbi zase. To so zlasti študentje in tisti, ki v poznih dvajsetih letih še vedno živijo pri starših" (Mandič 1999:74).

"Pred nekaj desetletji je življenjski potek sledil splošno sprejetemu linearnemu vzorcu odraščanja; otroštvo je bilo umeščeno v predšolsko in zgodnje šolsko obdobje, obdobje poklicnega šolanja je ustrezalo mladosti, obdobje dela je bilo značilno za odraslost (zaposlitev in družina), obdobje umika in odsotnost s trga dela pa je ustrezalo starosti in upokojitvi. Od osemdesetih let naprej pa se je ta jasno prepoznavna shema začela rušiti" (Ule, Kuhar 2003: 38).

"Podaljševanje mladosti v življenjskem poteku je dodobra dokazana ugotovitev raziskav o mladini. Ta pojav lahko bolj ali manj opazimo v vseh evropskih državah. Še več, meje med mladostjo in odraslostjo so vse bolj zabrisane:

- Vse več mladih se izobražuje vse dlje: v šole hodijo več let, kakor so hodili v preteklosti. Izobraževanje se je demokratiziralo, čeprav še vedno obstaja povezanost med trajanjem izobraževanja in socialno-razrednim izvorom – višji kot je socialni status družine, dlje časa traja šolanje.
- Posledica podaljšane obiskovanja šole je poznejši vstop na trg dela. Za večino mladih ljudi je postalo skoraj nemogoče, da bi prešli neposredno iz šole v službo.
- Na področju zaposlovanja se pojavljajo nove povezave med izobraževanjem, brezposelnostjo, vseživljenjskim učenjem in poudarkom na individualni samorealizaciji v poklicu.
- Na področju vsakdanjega življenja (moda, spolnost, komuniciranje, šport) prevladujejo vedenjski vzorci, ki jih predstavljajo mediji. Ti vzorci so pogosto opisani kot hedonistični.
- Mladi zapuščajo dom staršev vse pozneje; njihova ekonomsko-materialna, emocionalna in socialna odvisnost od staršev se podaljšuje.
- Od poznih sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih se dviga povprečna starost moških in žensk pri (prvi) poroki.

- Narašča tudi število samskih mladih in mladih, ki živijo v izvenzakonskih skupnostih (kohabitacijah).
- Ljudje so vse starejši ob rojstvu prvega in pogosto edinega otroka (če ga sploh imajo!), čeprav začenjajo s spolnimi odnosi v zgodnjih letih" (Ule, Kuhar 2003: 63).

Ule (2008: 14) navaja Biggart *et al.*(2002), ki pravijo, da podaljšano šolanje ni poglavitni razlog odlašanja mladih z osamosvojitvijo. Res pa je, da so materialni pogoji osamosvajanja med ključnimi za dejansko osamosvajanje mladih od izvirne družine in staršev. Neurejen in negotov trg dela zanesljivo pomembno ovira mlade pri osamosvajanju.

"Mladi se danes srečujejo z močno spremenjeno strukturo zaposlitvenih možnosti, ki jo predstavlja predvsem povečanje števila manj varnih zaposlitev, še posebej zaposlitev za krajši delovni čas in zaposlitev za določen čas. Zaposlovanje mladih v pretežno netrajnih, nestabilnih zaposlitvah, ima lahko različne družbene in socialne posledice" (Ule 2008: 215).

To potegne za sabo dejstvo, da mladi dom staršev zapuščajo vedno pozneje, saj sami niso sposobni preživeti z minimalno plačo in so raje pri starših, kjer imajo zastoj hrano, najemnine ni, tako da si lahko nekaj denarja privarčujejo za pozneje, ko bi se sami ali s partnerjem odločili oditi v lastno stanovanje. Ule (2008) navaja tudi Van de Velde (2000), ki meni, da moramo razlikovati med neodvisnostjo in samostojnostjo mladih. Neodvisnost pomeni materialno neodvisnost od staršev in institucij odraslih, samostojnost pa sposobnost za samostojno oblikovanje svojega življenja in identitete, brez vpletanja odraslih v načrtovanje življenja. "Novejši podatki kažejo, da je za mlade prav neodvisnost od doma ključna za njihovo občutenje odraslosti. Po statističnih podatkih iz številnih evropskih raziskav v letih 2003 in 2004 povprečno več kot 60 % evropskih mladih v starosti od 15 do 29 let še živi pri starših" (Ule 2008: 14).

In nenazadnje to pripelje do tega, da imajo danes mladi pari vedno bolj pozno prvega otroka, saj pred 30. letom redkokomu uspe imeti redno zaposlitev, stanovanje in biti finančno dovolj sposoben za tako življenjsko spremembo. Gre za rezultat neoliberalističnega sistema, ki podpihuje pomembnost materializma in boj za obstanek na trgu delovne sile.

1.5.MEDGENERACIJSKO SODELOVANJE

Ljudje smo vedno in povsod socialna bitja. Brez odnosa z ljudmi se ne razvijamo, brez sodelovanja ne uspevamo pri delu, brez solidarne pomoči drug drugemu ne moremo preživeti v dnevih svoje nemoči, zlasti v otroštvu, bolezni in starostni onemoglosti. Pri vsakem pravem odnosu, pri vsakem pravem sodelovanju in vsaki pravi solidarnosti pridobivata obe strani.

Ljudje so se vedno starali. Upokojitev pa je pojav, značilen predvsem za industrijsko razvite družbe. Priletni ljudje, ki so vse življenje delali, in to brez večjih težav, se takrat znajdejo v položaju, ko jih družba ne "potrebuje več" (Ličer 1994: 47).

Hlebec *et al.* (2012: 7) navajajo Bengostna in Oyamo (2007), ki poudarjata, da medgeneracijsko solidarnost lahko opredelimo kot socialno povezanost med generacijami. "Medgeneracijsko sodelovanje v družini je bilo v preteklosti temeljni način zagotavljanja vzajemne pomoči med generacijami in je bilo kot tako temelj medgeneracijske solidarnosti. Danes je medgeneracijska solidarnost tudi del javnega sistema blaginje, vendar solidarnost v privatni sferi vseeno ni izgubila svojega pomena in obsega. Z izmenjavo dobrin in virov med različnimi generacijami v družini se dopolnjuje in podpira ter ohranja ravnovesje med finančno stabilnostjo in načeli socialne pravičnosti v javni sferi."

"Solidarnost med odraslimi otroki in njihovimi starši je zagotovo najpomembnejši vidik medgeneracijske solidarnosti in je v Sloveniji tudi zakonsko opredeljen. Namreč odrasli otroci so svoje starše dolžni vzdrževati (v kolikor slednji nimajo zadostnih lastnih sredstev za preživljanje)" (Hlebec *et al.* 2012:51).

"Medgeneracijski odnosi v družini temeljijo na vzajemni pomoči, ki je lahko v recipročnem ravnovesju ali pa se nagiba v smer ene ali druge generacije, odvisno od življenjskih okoliščin. Družina navadno nastopa kot prvi pomočnik v kritični situaciji, vprašanje pa je, do katere meje lahko ostane prvi in najpomembnejši dejavnik v starostnem varstvu" (Hojnik Zupanc 1994:58).

Krepitev medgeneracijskega sožitja lahko poteka na več ravneh. Prvič, na mikro ravni, ko govorimo o medgeneracijskem sožitju v družinah in socialnih omrežjih. V socialnem delu nas zanima, kako vzpostaviti in okrepiti sožitje med generacijami na ravni posameznika, znotraj družine, kjer so viri za preseganje pomanjkljive medsebojne solidarnosti. Drugič, na mezo ravni, ki vključuje sožitje v skupnosti, in tretjič, na makro ravni, ko govorimo o sožitju

celotne družbe, kar po eni strani narekuje povezanost ukrepov države s prvima dvema ravnema, po drugi strani pa državi odpira samostojen in legitimen prostor, da sprejme politiko za spodbujanje medgeneracijskega sožitja (Mali 2009:73). Nekateri avtorji trdijo, da se je v procesu modernizacije družina iz razširjene družine, ki je obstajala v času predindustrijskih družb in v začetnih fazah industrializacije, postopoma spremenila v majhno jedrno družino, kar je povezano s specifičnimi ekonomskimi in kulturnimi pogoji v industrijski družbi (Hlebec *et al.* 2012:53). Zagovorniki te ideje menijo, da so se na novo nastale družbene institucije v industrijskem obdobju specializirale za manj funkcij, kar je za družino pomenilo, da so mnoge njene funkcije prevzele druge družbene institucije, na primer izobraževalne ustanove, podjetja, bolnišnice, cerkev itd., kar je vplivalo na spreminjanje funkcije in vloge družine.

"Še vedno v našem prostoru najdemo več skupnosti, več generacij, ki jim rečemo večplastne skupnosti. To so tiste skupnosti, v katerih starši zgradijo hišo in zgornje prostore prepustijo 'ta mladim'. Prevladuje tako imenovana 'matrična družina' (Kristančič 2005: 119). Gre za družino, usmerjeno k odraslim. Zaradi staranja populacije se mladi pomikajo v smeri zgodnjih srednjih let in tako generacija starejših in odraslih otrok postaja vrstniška.

Tako dobimo problem 'sendvič generacije', ki se znajde med dvema ognjema. Na eni strani med potrebami lastnih otrok, na drugi strani pa med potrebami svojih staršev v pozni dobi zrelosti" (Kristančič 2005: 159).

"Tudi stari starši pa delujejo kot rešitelji. Danes je ključno delovanje starih staršev, da v kriznih trenutkih pomagajo družinam svojih otrok. Najpogosteje so to oskrba, nega med boleznijo in vzgoja vnukov, ko so njihovi starši v službah ali družbah. Pogosto je to tudi finančna pomoč družini svojih otrok ali vnukov in reševanje različnih težav otrok – vnukov" (Kristančič 2005: 161).

"Čeprav podatki kažejo, da so javni transferji namenjeni predvsem starejšim ljudem (socialno varstvo), pa poteka več medgeneracijskega zagotavljanja pomoči obratno, od starejših k njihovim otrokom. To potrjujejo tudi podatki raziskave SHARE o pomoči starejših mlajšim, kar velja tako za finančno pomoč kot socialno oporo. Potrjuje se tudi, da veliko starejših svojim otrokom pomaga pri skrbi za vnuke: 37 % starejših (ki imajo vsaj enega otroka, ki živi izven gospodinjstva) pomaga svojim potomcem; tistih starejših, ki imajo vsaj enega vnuka in svojim otrokom pomagajo pri skrbi zanj, pa je 46 %" (Hlebec *et al.* 2012:81).

Različne generacije druga drugo potrebujejo. Poglejmo nekaj primerov, kako si med seboj pomagajo in se dopolnjujejo.

- "Mlada in stara generacija: mlada generacija je polna življenja, prešerno razposajena, zvedavo radovedna, s svojimi pogledi na čelu razvoja, pred njo so vse življenjske možnosti. V nasprotju s tem pa se star človek približuje koncu življenja, njegove možnosti so vse bolj izčrpane, čedalje bolj je neokreten. Ob tesnem stiku z mladimi sodoživlja in vpija mladostne razsežnosti življenja, da lahko svojo starost živi polno in se bliža svojemu zatonu z zaupanjem v življenje.
- Srednja in stara generacija: sistem pokojninskega zavarovanja temelji na solidarnostni "medgeneracijski pogodbi", tako se redni mesečni prispevki zaposlenih za lastno pokojninsko zavarovanje večinoma sproti izplačujejo za tekoče pokojnine upokojencev. Zaposlena srednja generacija z delom proizvaja vse potrebne proizvode in opravlja zdravstvene, socialne, upravne in druge usluge za vsakdanje življenje tretje generacije.

Povsem enako potrebuje srednja generacija staro. Kolikšna je materialna pomoč upokojenih staršev v gospodinjstvu in pri varstvu otrok, občutijo tiste mlade družine, ki nimajo v bližini nikogar od svojih staršev; težko je rešljiv že problem, kdo bi zvečer popazil na majhne otroke, ko bi starša želela skupaj v gledališče" (Ramovš 2003: 84–85).

1.6. VZGOJA IN SKRB ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Od tega, ali živijo stari starši blizu ali daleč, je odvisno, koliko so lahko v pomoč svojim otrokom in vnukom.

Meinerts (1999:14) pravi: "Starim staršem, ki stanujejo v bližini mlade družine, lahko zavidamo. Živijo v istem mestu ali kraju in včasih celo pod isto streho z otroki in vnuki. Lahko se veselijo tesnega stika z njimi in hkrati tega, da jih obdajajo lastne štiri stene. Ne glede na to, ali so zaposleni ali ne, bodo skušali biti na voljo družini, pa vendarle živeti tudi lastno življenje. Morda bodo morali tega tu in tam celo braniti in se ne pustiti povsem polastiti."

Pečjak (1998:78) pa meni: "Zaradi povečane socialne mobilnosti potomcev živijo stari starši daleč od otrok in vnukov (v velikih državah bolj kot v Sloveniji). Zato so obiski redkejši in

odnosi hladnejši. Ker so stari starši finančno bolj neodvisni kot nekdanji, imajo svoja stanovanja, hiše, prijatelje in interese, ki so drugačni kot pri njihovih potomcih. Stari starši so pogosteje zaposleni in imajo manj časa, moči in potrebe po družbi vnukov."

Seveda pa lahko stari starši ostanejo v stiku s svojimi vnuki, tudi če živijo daleč stran. Meinerts (1999) navaja nekaj primerov, kako ostati v stiku. Nekaj teh je denimo: "Da jim pošljejo svojo sliko ali pa morda posnetek, na katerem mu preberejo pravljico ali zapojejo pesmico. Zaželeno je tudi pogosto telefoniranje, saj s tem stari starši izražajo, da se zanimajo za vnuka. Lahko mu tudi pošljejo kakšno darilo, razglednico, pismo, ki naj bo naslovljeno na otroka, saj ga bo tako skrbno pospravil in si ga pogosto ogledoval."

1.6.1. OBLIKE VARSTVA ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Okoli otrokovega prvega leta starosti se večina staršev vrne v službo. Vsaka oblika varstva pa ima svoje prednosti in slabosti. Vsi otroci sprejmejo spremembe, če le imajo dovolj časa za prilagajanje.

Poznamo naslednje oblike varstva predšolskih otrok:

- varstvo v vrtcu;
- varstvo pri starih starših;
- zasebno varstvo z drugimi otroki;
- varstvo pri varuški.

Najpogostejša oblika varstva so vrtci. Starši imajo pravico do izbire med javnim in zasebnim vrtcem. Ker pa v vseh javnih vrtcih ni prostora za vse otroke, so starši včasih primorani izbirati med drugimi oblikami varstva. Če imajo možnost, da za otroke skrbijo stari starši, je to tudi najcenejša opcija. Tisti, ki te možnosti nimajo, so prisiljeni tudi v dražje oblike varstva, kot je na primer zasebna varuška.

Urankar in Buh (2011) navajata naslednje prednosti in slabosti različnih tipov varstva:

STARI STARŠI

Prednosti:

- znano in ljubeče okolje, ki ne potrebuje posebnega uvajanja;
- manj stresno;
- manjša izpostavljenost različnim okužbam in posledično obolevnost v primerjavi z vrtcem, na ta način se starši izognejo pogostim bolniškim dopustom;
- otrok je v središču pozornosti, stari starši se prilagodijo otrokovim željam (kar pa ni vedno nujno dobro);
- navadno je tovrstno varstvo zastoj oziroma cenejše od drugih oblik varstva;
- stari starši v pokoju se s tem, ko nudijo varstvo, počutijo koristnejše, poleg tega lahko več časa preživijo z vnuki.

Slabosti:

- lahko se zgodi, da zaradi nepričakovanih zdravstvenih težav, ki so pogostejše pri starejših, starši čez noč ostanejo brez varstva;
- zaradi podaljševanja delovne dobe so stari starši pogosto še v službi in varstvo pravzaprav prevzamejo stari stari starši;
- stari starši so bolj popustljivi do vnukov, kar pomeni, da lahko pride do konflikta pri vzgoji med starši otrok in starimi starši, če pravila niso jasno postavljena.

VRTEC IN ZASEBNI VRTEC

Prednosti:

- vrtec otroku nudi strokovno usposobljeno osebje, ki pozna razvojne značilnosti otroka in spodbuja njegov razvoj. Programi v vrtcih so sestavljeni tako, da pokrivajo vsa področja otrokovega razvoja starosti primerno;
- vrtci so urejeni po strogih standardih, kamor sodijo strokoven kader, urejene igralnice in zunanje površine, kvalitetne igrače, ki omogočajo primeren razvoj, uravnotežena prehrana;

- socializacija je zelo pomembna zaradi navezovanja stikov z vrstniki in osvajanja osnovnih veščin v določenem razvojnem obdobju. Otrok potrebuje družbo sovrstnikov in socialne izkušnje. Naučiti se mora prilagajanja in osnovnih družbenih pravil, kar je kasneje, v šolskem obdobju, nujno potrebno;
- možnost izbire med posameznimi vrtci, znotraj teh pa med različnimi programi glede na čas izvajanja in glede na osnovna programska načela. Nekateri vrtci nudijo več dodatnih dejavnosti, ki so navadno plačljive, denimo plesne urice, likovne dejavnosti, plavanje in tako naprej;
- pri zasebnem varstvu je velika prednost, da v skupino ni vključenih veliko otrok, običajno jih je največ pet. Tako se jim lahko vzgojiteljice bolj posvetijo. Ker pa je v skupini več otrok, je to tudi odlična priložnost, da se malček lahko nauči deliti stvari, pogajati, dogovarjati, počakati in tako naprej.

Slabosti:

- večja obolevnost otrok, vsaj v prvem letu otrokovega bivanja v vrtcu, kot posledica večjega števila otrok z različnimi virusi in bakterijami. V tem obdobju bodo starši verjetno pogosteje potrebovali bolniški dopust, kar lahko predstavlja problem na delovnem mestu. A tudi to v večini primerov kmalu izzveni, otrok postane odpornejši in posledično manj odsoten. Nekateri strokovnjaki so tudi mnenja, da mora otrok določene bolezni enostavno preboleti in da je predšolsko obdobje za to bistveno primernejše kot kasnejša, ko so otroci že v šoli in lahko daljša odsotnost vpliva na težje spremljanje učne snovi;
- pogosto starši ne dobijo vrtca, ker imajo premalo točk na uvrstitvenem seznamu;
- cena vrtca variira glede na določene družinske prihodke in za nekatere družine pomeni kar precejšen finančni zalogaj.

VARSTVO Z VARUŠKO

Prednosti:

- starši se sami odločijo za primerno osebo po priporočilih znancev, prijateljev, različnih servisov. Ta oseba naj bi bila topla, prijazna, vredna zaupanja, skrbna in takšna, ki to delo rada opravlja;
- individualno se lahko starši dogovorijo o tem, kaj naj varuška otroku nudi, torej kje bo potekalo varstvo (doma ali pri varuški), koliko časa, koliko dni na teden, kako bo s prehrano, kaj bosta z otrokom počela;
- varuška pazi samo na enega otroka, ki se mu v celoti prilagaja.

Slabosti:

- dražja od vrtca ali varstva pri starih starših. Za izbiro varuške si je potrebno vzeti čas in jo temeljito izprašati, da se lahko starši odločijo za najprimernejšo osebo.

1.7.RAZHAJANJA POGLEDOV NA VZGOJO STARŠEV IN STARIH STARŠEV

"Ljudje si skozi različna življenjska obdobja pridobivamo izkušnje in prednost starejših ljudi je v tem, da imajo teh izkušenj več. Med te izkušnje spada tudi pravilno izbiranje trenutkov, kdaj bomo govorili in kdaj smo tiho. Stari starši morajo biti nemalokrat diplomati, kadar gre za odločanje o tem, ali bodo svetovali svojim otrokom in vnukom. Pogosto je videti, da so dedki in babice večji zavezniki vnukom, kot pa svojim otrokom, kar prinaša nepotrebne konflikte v odnosu med generacijami. V takšnih primerih je najbolje, če bi stari starši ostali nepristranski in skušali pomirjevalno vplivati na obe strani. Sicer pa je treba upoštevati nenapisano pravilo, naj ne delimo nasvetov, če nas zanje ljudje ne prosijo. Če stari starši dodajo poslušanju še topel objem, iskrena čustva, brezpogojno ljubezen in trdnost, potem bodo dali vse, kar potrebujejo njihovi otroci in vnuki. Otroci radi poslušajo zgodbe svojih staršev o njihovih dogodivščinah iz otroštva in za vse to so stari starši še kako primerni. Fotografije iz mladih dni, stari običaji in navade iz preteklosti imajo v očeh otrok še vedno pravljlični pridih. Lepo je, če v družini prirejamo skupna kosila in družinska srečanja, saj se tako vezi med generacijami ohranjajo" (Šmid 2005:31).

Gurtler (2013: ix) je napisala priročnik za življenje z vnuki. V njem je razdelila stare starše na "blagoslov" in "nadlogo". "Stari starši so blagoslov. Za otroke si vzamejo več časa. Časa, ki ga starši pogosto nimajo. S številnimi problemi ravnajo bolj sproščeno, ker so od njih bolj oddaljeni. Otroke razvajajo, vendar jim tudi prisluhnejo, ko imajo čustvene težave, pri njih pa lahko tudi napolnijo svoje baterije. Radi priskočijo na pomoč, kadar je treba. Stari starši so lahko nadloga. Ob nedeljah jih moramo obiskovati z otroki, čeprav jih to ne mika. Nobenega razumevanja nimajo za potrebe otrok. Vse vedo bolje in nenehno se poskušajo vmešavati v vzgojo."

Zakonska in družinska terapevtka Jakšič (2013) pa meni, da stari starši niso obremenjeni z vnuki v smislu eksistence, odgovornosti in s konflikti. Navadno imajo vlogo zaveznika in ne toliko vzgojitelja, ki kaznuje. Do vnukov so zaščitniški in "popravljajo napake", ki so jih storili pri svojih otrocih. Z vnuki so dobili novo priložnost. Za marsikoga je to obdobje prva možnost, da se enkrat v življenju mirno posveti otrokom in je z njimi lahko potrpežljiv.

Kaj pa, če so stari starši preveč ustrezljivi in celo vsiljujejo svoje vzgojne prijeme in načela?

Odgovor na to vprašanje je dala dr. Andreja Poljanec. "Vsekakor naloga odraslih otrok ni prilagajanje svojim staršem z upanjem, da je to dobro za odnose. Prvi korak je, da se tega zavejo in presodijo, zakaj jih je strah staršem izraziti svoje želje in tudi zahteve. Otroci so namreč njihovi, starši so svojo priložnost vzgajanja malih otrok že imeli. Zdaj pa imajo možnost, da se ob svojih odraslih otrocih kot starši še najprej razvijajo" (Korinšek 2013)

Strinjam se z dr. Poljanec, še posebej, če stari starši izgubijo občutek, da ne gre za njihove lastne otroke, in vsiljujejo svojo vzgojo, če ne upoštevajo navodil staršev z izgovorom, da oni vedo bolje, kako se vzgaja. Vendar je treba pomisliti tudi na drugo plat, saj se dosti staršev prekomerno ukvarja s službo in vzgoja dejansko preide na stare starše, ki pa želijo kar se da dobro opraviti delo.

In kako se uskladiti, da ne bo prihajalo do konfliktov med generacijami?

Mandić (2001:13–15) navaja naslednje priporočljive korake starim staršem:

- "bodite dobri in ljubeči roditelji naprej svojih otrok. Če menite, da vam to v preteklosti ni najbolje uspevalo, imate vse možnosti, da jim na novo pomagate ob rojstvu otroka;

- nič ni narobe, če se sami sebi čudite, kako kar naenkrat po vnukih hrepenite bolj in se jim razdajate bolj, kot ste se kadarkoli svojim otrokom. A poskušajte nanje gledati kot na otroke svojih otrok in ne na lastne otroke;
- spoštujte vzgojne pristope svojih otrok in njihovih izbrancev. Ne ponujajte nasvetov in ne izpostavljajte svojega mnenja, če vas zanj nihče ni vprašal. Nenazadnje, če v osemnajstih letih skrbi za hčerko niste vselej našli skupnega jezika, ga boste zdaj, ko je sama mati, še manj verjetno;
- nikoli ne kritizirajte staršev pred vnuki;
- ne poskušajte pridobiti naklonjenosti vnukov s pretiranim popuščanjem in namenskim odstopanjem od zahtev, ki jih imajo njihovi starši;
- vsakič, ko imate priložnost videti svoje otroke in vnuke, naj bo v vašem izrazu in ravnanju moč prepoznati veselje in zadovoljstvo."

Prav tako pa morata biti starša usklajena glede pravil in mnenj. Starim staršem morata povedati, kaj se jima zdi najbolje za njunega otroka, in utemeljiti, zakaj se jima to zdi pomembno. Ključno je tudi, da zakonca delujeta složno in enotno pred starimi starši, saj jima bodo starši lažje zaupali, da lahko sama rešujeta svoje težave.

1.8.ODLOČANJE ZA STARŠEVSTVO IN USKLAJEVANJE DRUŽINSKEGA IN POKLICNEGA ŽIVLJENJA

V drugi polovici dvajsetega stoletja so ženske začele množično vstopati na trg dela in tako je bilo treba začeti usklajevati družinsko in delovno življenje. Usklajevanje dela in družine pa je tudi eden pomembnejših pogojev za uveljavljanje enakih možnosti v družbi za oba spola. Z nastopom dela na trgu delovne sile so tako ženske postale bolj samostojne in neodvisne od moških, vendar je neplačano domače delo še vedno ostalo v njihovi domeni in jih samo še dodatno obremenjuje.

Še vedno lahko trdimo, da ženske prevzemajo večino skrbi za otroke in stare ljudi ter za večino gospodinjskih del. Seveda pa ne gre zanemariti, da se tudi moški vedno bolj aktivno vključujejo v neformalno delo in da sta za kariero in dom odgovorna oba—pomoč moških pa, seveda, olajšuje usklajevanje plačanega in neplačanega dela žensk.

A danes se ne ukvarjamo več samo z neenakopravnostjo med spoloma, temveč lahko govorimo o mnogih razlogih, ki pestijo mlade in jih ovirajo na poti k samostojnemu življenju.

1.8.1. BREZPOSELNOST MLADIH LJUDI

Danes se od mlade in srednje generacije pričakuje trdo delo, tudi več kot osemurni delavnik, fleksibilnost in prilagodljivost, v zameno pa dobijo mladi samo delo prek študentskega servisa ali pa delo za določen čas. Zato so mladi danes negotovi glede svoje prihodnosti in socialno ogroženi. Težko se odločijo za večje spremembe, kot so na primer lastno stanovanje in otroci.

"Po statističnem uradu Republike Slovenije je bilo v letu 2013 v povprečju 163.000 mladih delovno neaktivnih; povprečna stopnja delovne aktivnosti med mladimi je znašala 43,5 %. Stopnja brezposelnosti med mladimi v letu 2013 je v povprečju znašala 19,1 %. Torej se uvrščamo nad povprečje držav članic Evropske unije (18,5 %)" (Jablanovič 2014).

"Prehod iz šole v zaposlitev ima za mlade poseben pomen, pomeni namreč prehod iz mladosti v odraslost. Vstop na delo omogoča dolgoročno načrtovanje življenja, kariere, družine. Dokler se tudi ekonomsko ne osamosvojiš, še najprej živiš nekakšno podaljšano otroštvo v odvisnosti od družine, in še širše, v odvisnosti od družbe. Zato vse težji prehod v delo najbolj prizadene prav mlade. Za mlade v prehodu v odraslost se je najprej začel uveljavljati sistem fleksibilne podzaposlenosti, ki se oblikuje na robu uradnega sistema polne zaposlitve. Zanje to pomeni menjavanje nezaposlenosti z obštudijskimi zaposlitvami, delnimi zaposlitvami, z delom v alternativni ekonomiji in podobno" (Ule 2008:193–194).

Ule (2008:215–216) navaja raziskavo Warr (1993), ki kaže, da so mladi danes ena od najbolj ogroženih populacij na trgu delovne sile. Warr navaja mnoge možne negativne posledice nezaposlenosti, ki jih je našel v analizi številnih raziskav o posledicah brezposelnosti mladih:

- strah pred materialnim pomanjkanjem, povečana negotovost glede prihodnosti;
- zoževanje življenjskih ciljev in načrtov, zmanjševanje prizadevanj, odpovedovanje dolgoročnim odločitvam, kot so odločitev za svojo družino, rojstvo otrok;
- zniževanje socialnega statusa in ugleda, odsotnost samopotrjevanja in občutka lastne uspešnosti;
- več psiholoških stresnih situacij, na primer pri neuspešnem iskanju zaposlitve;

- oženje socialnih stikov in odnosov, rušenje podpornih socialnih omrežij.

Študije kažejo predvsem na bolj negativno samopodobo in samospoštovanje ter stališča do sveta in življenja pri nezaposlenih mladih.

1.8.2. STANOVANJSKA PROBLEMATIKA MLADIH LJUDI

Ranljive skupine mladih se danes soočajo z nestabilno zaposlitvijo ali brezposelnostjo in s tem je ogrožena tudi možnost pridobitve ali ohranitve stanovanja, saj nimajo možnosti, da bi pridobili kredit za stanovanje ali odplačevali obroke. Lastniško stanovanje ostaja tako le še ena želja mladih, ki pa je težko dosegljiva.

"Stanovanje ima kot socialna dobrina v vsaki družbi poseben pomen. Je bistven element socialne varnosti in dostojanstva posameznika, ki sta temelj vseh človekovih pravic. Vendar pa ustava republike Slovenije iz leta 1991 ne jamči več stanovanjske pravice kot ene od človekovih pravic, pač pa vsebuje v poglavju o gospodarskih in socialnih razmerjih določbo (78.člen), da država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje" (Varuh človekovih pravic).

Državljan republike Slovenije imajo na voljo kar nekaj opcij za pridobitev stanovanja s strani države. Ena od teh možnosti je najem neprofitnega stanovanja. Socialno bolj ogroženi imajo – odvisno pač od njihovega premoženjskega stanja – tudi možnost pridobitve socialnega najemnega stanovanja, v kolikor ima občina, v kateri prebivajo, na voljo socialna stanovanja. Mladi lahko med drugim najamejo profitno stanovanje in ob določenih pogojih pridobijo subvencijo države, ki pokriva del stroškov najemnine. Obstaja tudi stanovanjski sklad, ki nudi možnost pridobitve ugodnega dolgoročnega kredita, vendar je seveda odvisen od zaposlitve upravičenca, saj lahko tovrstno kreditiranje pridobijo le zaposleni.

Ker mladi težko pridobijo svoje stanovanje, ostajajo v gnezdu svojih staršev dlje in se kasneje odločijo za lastno družino.

1.8.3. LAT FAZA

V Sloveniji vse več mladih živi podaljšano mladost pri starših. To obdobje imenujemo LAT faza oziroma "living apart together".

Rener *et al.* (2006:18) opredelijo LAT fazo kot: "... vmesno, intermediarno fazo med družinsko odvisnostjo in od starševske družine docela neodvisnim življenjem. Zanja je značilna ekonomska odvisnost ali polodvisnost od staršev ob hkratni socialni neodvisnosti. Razlogi podaljševanja življenja s starši oziroma razlogi za odlašanje odhoda od doma so različni. Lahko so zunanji, kot so težave v doseganju ekonomske neodvisnosti, nezaposlenost, otežena stanovanjska oskrba, podaljšan študij in podobno, ter 'subjektivni', kot so lagodno in poceni življenje doma, razumevanje s starši, materialna in čustvena varnost ob hkratni visoki osebni avtonomiji."

"Bivanje v domu staršev je poceni, saj starši od svojih odraslih otrok le redko zahtevajo, naj prispevajo denar v družinski proračun. Mladim, ki so že zaposleni, denar ostaja, zato so njihove potrošne zmogljivosti višje. Nekateri porabijo večino denarja za osebne stvari (obleke, tehnika, potovanja itd.), nekaj pa je takih, ki varčujejo, da si bodo lahko zagotovili boljše razmere za začetek samostojnega življenja" (Ule, Kuhar 2003:106).

V zgoraj omenjeni knjigi so opravili tudi raziskavo med študenti univerze v Ljubljani, in sicer so jih vprašali, kaj so poglobitni razlogi za podaljševanje bivanja pri starših.

"Rezultati so seštevek treh navedb, in sicer:

- 58,4 %: ker so mladi dalj časa materialno odvisni od staršev;
- 52,4 %: ker nimajo rešenega stanovanjskega problema;
- 41,6 %: ker je to najbolj poceni nastanitev;
- 35,3 %: ker je življenje pri starših udobnejše in brez odgovornosti;
- 31,5 %: ker se mladi vse kasneje odločajo za skupno življenje s partnerjem/-ko;
- 24,1 %: ker želijo varčevati in si omogočiti dober začetek z lastno družino;
- 16,4 %: ker je življenje pri starših udobnejše, saj imajo mladi obilo obveznosti in jim primanjkuje časa;
- 16,4 %: ker kasneje pridejo do stabilne partnerske zveze;
- 8,4 %: mladi ostajajo doma zaradi zaupanja in pristnih prijateljskih vezi s starši;
- 4,9 %: ker življenje pri starših ni več omejeno s pravili;

- 3,5 %: drugo."

1.9. ODLOČANJE ZA STARŠEVSTVO

Kdaj je pravi trenutek za starševstvo? Takrat, ko dopolniš določeno starost, dobiš službo, se poročiš, kupiš stanovanje? Ali pa je potrebna samo zelo močna želja po otroku in lahko vse ostalo prepustimo spontanosti?

Josipovič (2002) pravi, da rodnost omogoča obstoj prebivalstva. V večini gospodarsko razvitejših držav danes ne moremo več govoriti o spontanosti človekove reprodukcije. Rodnost je postala vse bolj načrtovana in zavestno omejevana. Posameznik usmerja in aktivno vpliva na svojo rodnost.

"Hipotetično izhajamo iz premise, da so temeljne zahteve, ki morajo biti izpolnjene, da se mlad par odloči za otroka, naslednje: a) zadovoljivo zdravje in plodnost, b) končano izobraževanje, c) zadovoljiva zaposlitev, d) zagotovljena socialna varnost in e) zadovoljivo stanovanje. Pomembni zahtevi sta tudi možnost uskladitve dela, kariere in družinskega življenja ter možnost varstva otrok. Tem zahtevam lahko rečemo objektivni pogoji za vzpostavitev lastne družinske skupnosti in za odločitev za rojevanje. Osnovni subjektivni pogoji, ki morajo biti izpolnjeni za odločitev za otroka, so: a) zrelost, b) kakovost osebnega življenja, c) trden, varen in ljubeč partnerski odnos, d) odločitev o prevzemu odgovornosti za družino in otroke" (Ule, Kuhar 2003:108).

Mladi danes želijo ekonomsko neodvisnost in varnost, da bodo lahko preživljali svojo družino. A občutka varnosti nimajo, saj so zaposlitve negotove. Posledično je nakup stanovanja nemogoč brez pomoči staršev, mladi pa želijo tudi svojim otrokom zagotoviti visok življenjski standard. Obenem tudi služba zahteva celega človeka in v nekaterih primerih je naporne službene obveznosti težko usklajevati z družinskim življenjem.

Eden izmed razlogov za lažjo odločitev za otroka je posledično tudi pomoč staršev.

"Veliko mladih družin v Sloveniji živi pri starših, najpogosteje v ločenem gospodinjstvu v hišni nadzidavi. Tudi tisti, ki ne živijo skupaj s starši, pa pravijo, da so jim starši finančno zelo pomagali pri urejanju bivališča, ali pa pričakujejo pomoč staršev v prihodnosti. Mladi, ki imajo otroke, cenijo tudi pomoč svojih staršev pri varstvu otrok. Tisti, ki te pomoči niso

deležni (npr. zaradi oddaljenosti od kraja bivanja staršev, slabih odnosov, prezaposlenosti staršev), pa jo pogrešajo" (Ule, Kuhar 2003:115).

Ule in Kuhar (2003: 120) ločita med naslednjimi tipi družinskih načrtov:

- "Zgodnja odločitev za družino: ljudje, ki se že zgodaj odločijo, da želijo imeti družino, imajo dolgoročne in konkretne predstave o osnovanju družine. Kljub temu jih večina po šolanju ne uresniči načrtov takoj, temveč jih preložijo za nekaj časa, v tem času pa si skušajo zagotoviti stabilno službo. Gre za koordinirano načrtovanje obeh področij. Časovni horizont je pri nekaterih natančno določen, zlasti pri tistih, ki imajo stabilno partnersko zvezo. Nekaj je takih, ki nimajo dolgoročnih kariernih načrtov in se odločijo za družino, brž ko končajo šolanje. Tem je družina osrednji dogodek v nadaljnjem načrtovanju biografije.
- Dolgoročno prelaganje načrtovanja družine: prednost ima poklicna uveljavitev in/ali osebni razvoj, osnovanje družine je šele v dolgoročnem zelo splošnem in nedoločenem načrtu, oziroma vsaj ni izključeno kot ena izmed možnosti. V trenutnem življenjskem obdobju osnovanje družine ni relevantno ali ni mogoče (na primer zaradi pomanjkanja časa, mobilnosti, študija ali pa zgolj zaradi uživanja svobode). Nekateri 'zamudijo vlak' in ne konkretizirajo družinskih načrtov. Pri drugih pa pride po nekajletnem prelaganju načrtovanja družine, ko so poklicno že uveljavljeni, do koordiniranja dolgoročnega poklicnega razvoja in konkretnih kratkoročnih ali srednjeročnih družinskih načrtov.
- Nenadno osnovanje družine: v tem primeru ni sistematičnega usklajevanja družinskih in poklicnih načrtov. Pri teh mladih je navadno v ospredju osebni razvoj in nimajo konkretnih družinskih načrtov. Tudi poklicno načrtovanje je povezano z osebnim razvojem. Do naglega osnovanja družine pride največkrat zaradi razvoja partnerske zveze v kombinaciji z osebnim razvojem. V kasnejši fazi največkrat pride do konkretnega poklicnega načrtovanja.
- Nenačrtovano osnovanje družine: do tega pride pri tistih, ki nimajo družinskih načrtov ali imajo le abstraktne predstave. Na začetku so osredotočeni na poklic. Zaradi nenadne velike ljubezni ali nenačrtovane nosečnosti pa pride do zelo kratkoročnega in integriranega načrtovanja.
- Nenačrtovana odpoved osnovanja družine: ti mladi odrasli kratkoročno ali srednjeročno prelagajo načrtovanje osnovanja družine, na primer iz ekonomskih razlogov, zaradi ločitve in podobno. Kasneje pride do odpovedi po želji po otroku ali pa zaradi različnih razlogov te želje ne morejo uresničiti, čeprav se ji ne odpovedo dokončno."

Kdaj je torej pravi trenutek za starševstvo? Nekateri pravijo, da nikoli ni pravi čas. Z materialnega vidika bo človeku vedno nekaj manjkalo, zato večina mladih pravi, da se bodo za starševstvo odločili takrat, ko se bodo počutili dovolj zrele za to odgovorno nalogo.

1.9.1. CERTIFIKAT "DRUŽINI PRIJAZNO PODJETJE"

Rada bi izpostavila še certifikat "družini prijazno podjetje", saj sem mnenja, da bi morala biti vsa podjetja bolj naklonjena mladim staršem ter bolj razumevajoča v primerih, ko otrok potrebuje starša – v primerih bolezni, počitnic, prilagojenega delavnika, varstva otrok, dela na domu itd. Ravno ta certifikat je primer dobre prakse za mlade starše, ki lažje usklajujejo družinsko življenje s poklicnim.

Ekvilib Inštitut je neprofitna nevladna organizacija, ustanovljena leta 2003. Je nosilec postopka podeljevanja certifikata "Družini prijazno podjetje", v Sloveniji so ga začeli podeljevati leta 2006.

Certifikat "Družini prijazno podjetje" so razvijali in izvajajo v sodelovanju s partnerji:

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve,
- Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani,
- Konfederacija sindikatov Slovenije Pergam,
- Združenje delodajalcev Slovenije,
- Zveza svobodnih sindikatov Slovenije,
- vrsta zunanjih sodelavcev in strokovnjakov.

Certifikat zagotavlja kratkoročne in dolgoročne pozitivne učinke usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja zaposlenih, ki se kažejo v zmanjšanju fluktuacije, kvote bolniških odsotnosti, kvote nege, števila nezgod in podobno ter povečanju zadovoljstva, motivacije in pripadnosti zaposlenih, kar pomeni jasne pozitivne ekonomske učinke.

Pridobitev certifikata je svetovalno-revizorski postopek, ki ima funkcijo ocenjevanja ter svetovanja delodajalcem, katera orodja uporabljati za boljše upravljanje s človeškimi viri v kontekstu usklajevanja poklicnega in družinskega življenja zaposlenih.

Skozi notranji postopek podjetje določi in uresniči izbrane cilje in ukrepe. Glede na notranjo oceno dejanskega stanja se s pomočjo zunanjega ocenjevalca/svetovalca v podjetju določi

načrt vpeljave ukrepov, katerih cilj je izboljšanje upravljanja delovnih procesov in kakovosti delovnega okolja za boljše usklajevanje poklicnega in družinskega življenja.

Po pozitivni oceni izvedbenega načrta implementacije izbranih ukrepov s strani revizorskega sveta podjetje pridobi osnovni certifikat "Družini prijazno podjetje".

Po treh letih se oceni, ali so bili zastavljeni ukrepi vpeljani in cilji doseženi. Če so bili cilji doseženi, podjetje pridobi certifikat "Družini prijazno podjetje".

Certifikat je pridobilo že preko 190 slovenskih podjetij in organizacij, imetniki certifikata pa zaposlujejo več kot 68.000 zaposlenih.

Na njihovi spletni strani je tudi veliko izjav zaposlenih, ki delajo v podjetjih ali organizacijah, ki so imetnice certifikata. Predvsem je naštetih zelo veliko pozitivnih izkušenj mamic, ki imajo majhne otroke in jim podjetje lajša usklajevanje službe s potrebami majhnih otrok.

2. PROBLEM

Ker tudi sama počasi prehajam v obdobje samostojnega življenja in razmišljanja o prvem otroku, sem se najprej vprašala, kako bom vse to zmogla. Mladi imajo danes velike težave z iskanjem službe in pridobivanjem stanovanjskih kreditov, zato se posledično kasneje odločajo za samostojno življenje in načrtovanje lastne družine. Ko pa se za to vendarle odločijo, se zdi, da se nikoli prav zares ne odcepijo od svojih staršev. Če povzamem besede Gabi Čačinovič Vogrinčič z enega od njenih predavanj – otrok odide le pogojno v samostojnost, ostane na dolgi vrvici, odide in ostane hkrati, in tako ostanemo celo življenje povezani s starši. V diplomski nalogi me zanima prav ta povezava med omenjenima generacijama, predvsem vidik medsebojne skrbi med njima. V empiričnem delu se bom osredotočila predvsem na pomoč, ki jo stari starši zagotavljajo svojim otrokom pri skrbi za njihove otroke, in s tem morda prevzamejo marsikatero težavo mladih nase. Zanima me, v kolikšni meri je sploh prisotna dodatna pomoč staršev v Mestni občini Ljubljana, saj predvidevam, da je v Ljubljani veliko tistih, ki so v prestolnico prišli z drugih krajev, se tu zaposlili in je zato med njimi in njihovimi starši velika geografska razdalja ter posledično verjetno tudi manj stikov.

Hipoteze, ki jih bom raziskovala, so:

H1: Pomoč starih staršev je najbolj pogosta oblika varstva, ki se je poslužujejo starši.

H2: Stari starši ne prejemajo plačila za varstvo vnukov.

H3: Varstvo otrok s strani starih staršev je bolj pogosto tam, kjer živijo stari starši, starši in otroci v istem kraju.

H4: Glavni pogoj, ki mora biti izpolnjen pred odločitvijo za prvega otroka, je redna zaposlitev vsaj enega od partnerjev.

H5: Starši otrok, ki živijo v istem kraju kot otrokovi stari starši, si pogosteje (nekajkrat mesečno) vzamejo čas zase ali za partnerja in med tem otroke pustijo v varstvu, kot tisti starši otrok, katerih stari starši živijo v bolj oddaljenem kraju.

H6: Stari starši so pri vzgoji vnukov bolj popustljivi, kot so bili pri vzgoji svojih otrok.

3. METODOLOGIJA

3.1.VRSTA RAZISKAVE

V diplomsko delo vključeno raziskavo uvrščamo med empirične raziskave, saj sem zbirala na novo pridobljene podatke.

Glede na stopnjo v procesu spoznavanja sodi raziskava med deskriptivno oziroma opisno. Namen opisne raziskave je količinsko (kvantitativno) opredeliti ali oceniti osnovne značilnosti proučevanega pojava ali ugotoviti obstoj in jakost zveze med dvema ali več pojavi. Preden začnemo izvajati opisno raziskavo, moramo natančno vedeti, katere značilnosti nas sploh zanimajo oziroma katere lastnosti so za raziskavo pomembne.

V opisni raziskavi moramo jasno formulirati hipoteze. Te hipoteze so običajno v obliki trditev, ki se nanašajo na razprostranjenost nekega pojava, njegovo intenziteto, pogostost in stopnjo. Lahko pa v njih izražamo domneve o zvezah med različnimi značilnostmi (Mesec 2009).

Glede na vrsto podatkov, ki sem se jih odločila zbirati, lahko ugotovimo, da gre za kvantitativno raziskavo.

V kvantitativnih raziskavah zbiramo številčne podatke o pojavih, ki nas zanimajo, v kvalitativnih raziskavah pa zberemo besedne opise, ki se nanašajo na raziskovani pojav.

3.2. MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Odločila sem se za vprašalnik, ki je imel vprašanja vnaprej določena in urejena v smiselnem vrstnem redu. Podani so bili tudi vnaprej predvideni odgovori z možnostjo dopolnitve. Anketiranci so reševali vprašalnik individualno in pisno, zagotovljena je bila anonimnost pri odgovarjanju.

Vprašalnik je bil sestavljen izključno za namen in potrebe mojega diplomskega dela.

Vprašalnik je bil sestavljen iz štirinajstih vprašanj. Tri vprašanja so bila demografska, deset vprašanj je bilo zaprtega tipa z vnaprej podanimi možnimi odgovori in možnostjo dopolnitve, eno vprašanje je bilo zaprtega izbirnega tipa, vključevalo je ordinalno lestvico s šestimi modalitetami (1– najmanj pomembno, 6– najbolj pomembno).

3.3. POPULACIJA IN VZORČENJE

V določeni fazi načrtovanja raziskave pridemo do vprašanja, čigave značilnosti želimo raziskati ali katera družbena celota bo predmet naše raziskave.

V raziskavah želimo priti do ugotovitev, ki veljajo za celotno populacijo, ki je predmet raziskave. Do teh podatkov pa lahko pridemo na dva načina:

1. s popolnim popisom: v takem primeru zberemo podatke o vsaki enoti populacije (osebi, skupini, organizaciji, objektu);
2. z vzorčenjem: v tem primeru zberemo podatke samo o določenem številu enot, ki jih na poseben način izberemo iz populacije. Podatke o značilnostih tega manjšega števila enot nato posplošimo, kot da veljajo za celotno populacijo.

Manjše število enot, ki jih na poseben način izberemo iz populacije, imenujemo vzorec; vzorec naj bi predstavljal celotno populacijo. Vzorčenje je postopek izbiranja vzorca iz populacije (Mesec 2009).

V diplomskem delu sem se omejila izključno na starše, ki imajo predšolske otroke in živijo v Mestni občini Ljubljana, zato sem tudi pridobivala podatke od izključno te skupine ljudi. Namen moje raziskave tudi ni posplošitev na celotno populacijo Republike Slovenije, temveč lahko vzorec pridobljenih podatkov posplošim samo za območje Mestne občine Ljubljana. V uvodnem nagovoru je bilo tako tudi jasno zapisano, kdo je moja ciljna skupina anketirancev.

Moj vzorec sestavlja 77 anketirancev v starostnem obdobju med 25. in 55.letom. Vzorec sem pridobila z načinom namenskega vzorčenja. Od tega je 74 anketirancev ženskega spola, 3 anketiranci so moškega spola. Vsi imajo predšolske otroke in živijo v Mestni občini Ljubljana.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika 1ka. Najprej sem želela preveriti anketni vprašalnik s pilotsko raziskavo in tako razdelila vprašalnik petim poskusnim ljudem, ki so mi podali povratno informacijo o razumljivosti vprašalnika in možnih dodatnih odgovorih, ki sem jih mogoče sama izpustila.

Podatke, ki so bili pomembni za mojo raziskavo, sem zbirala od 2. avgusta 2015 do 15. avgusta 2015. Moj namen je bil zbrati vsaj 100 ustreznih anket. V prvih dneh je bil odziv na anketo velik, potem pa se je zmanjševal in popolnoma ustavil. Izpolnjenih je bilo 205 anket, a je bilo med njimi samo 77 rešenih ustrezno, ostale pa sem morala zaradi neustreznosti zavreči, saj niso bile izpolnjene do konca, iz česar lahko sklepam, da so si nekateri anketiranci premislili glede odgovarjanja na vprašalnik ali pa so šele po nekaj vprašanjih ugotovili, da ne spadajo v ciljno skupino, čeprav je bilo že na začetku ankete zapisano, kdo vanjo sodi.

Spletni vprašalnik sem razdelila na različne starševske forume (med.over., biba leze, ringaraja ter na socialno omrežje Facebook). Pogoja za izpolnitev vprašalnika sta bila, da lahko odgovarjajo starši, ki imajo predšolske otroke ter živijo v Mestni občini Ljubljana.

Zbiranje podatkov s pomočjo spletnega vprašalnika ima prednosti in slabosti.

Prednosti so:

- nižji stroški izvedbe anketiranja;
- hitrost zbiranja podatkov;
- presežene so časovne in geografske omejitve;
- elektronska oblika podatkov;
- enostavnost izvajanja anket.

Medtem ko so slabosti:

- reprezentativnost: težava nastopi, ko želimo sklepati o splošni populaciji na osnovi spletnih anket, ki so jih izpolnjevali anketiranci, za katere ne vemo, s kakšno verjetnostjo so bili rekrutirani;
- problem neodgovorov: do neodgovora pride, če ne dobimo podatkov od enot (anketirancev), ki so vključene v vzorec. Neodgovori predstavljajo enega večjih problemov sodobnega anketnega proučevanja, saj stopnja neodgovorov narašča;
- problem nepokritja: ko člani ciljne populacije nimajo možnosti, da bi bili izbrani v vzorec (npr. nimajo dostopa do interneta, nepopoln vzorčni okvir itd.);
- vzorčenje: ker merjenje ni opravljeno na vseh enotah ciljne populacije;
- merski problemi: to je pravzaprav odstopanje odgovorov anketirancev od njihove resnične vrednosti. Do tega pride zaradi neustrezne operacionalizacije, raznih kontekstualnih vplivov itd.

3.5. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Ko sem pridobila podatke, sem jih obdelala v statističnem programu SSPS 20.0 z vidika opisne statistike (frekvence in procete, povprečne vrednosti), opravila sem univariantno analizo (Hi kvadrat test za preizkus enake verjetnosti, binomski test) ter bivariantno analizo povezanosti (Hi kvadrat test). Za statistične značilnosti sem upoštevala vplive na ravni statistične značilnosti 0,05 in manj.

4. REZULTATI

4.1. SPOL, STAROST IN ZAKONSKI STAN

Grafikon 1: Spol

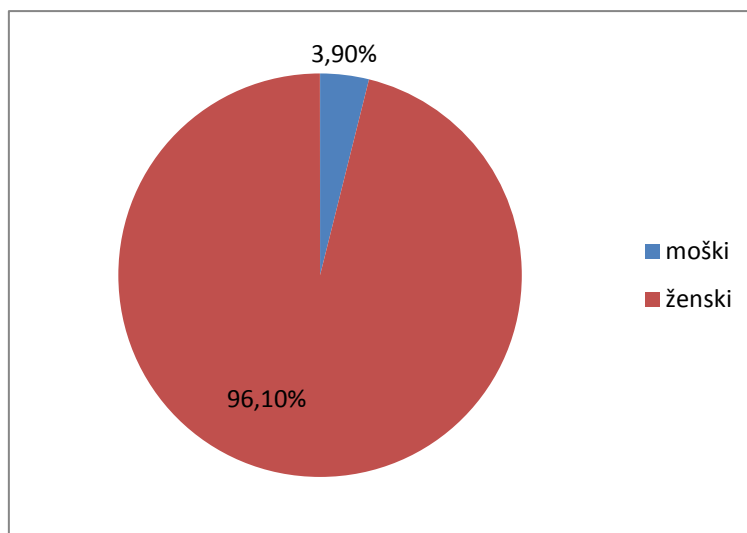

Tabela 1: Spol

	Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
Moški	3	3.9	3.9	3.9
Ženski	74	96.1	96.1	100.0
Skupaj	77	100.0	100.0	

V raziskavi je sodelovalo 77 anketirancev v starostnem obdobju od 25. do 55. leta. Od tega je bilo 3,9 % moških in 96,1 % žensk iz Mestne občine Ljubljana.

Grafikon 2: Starostna skupina

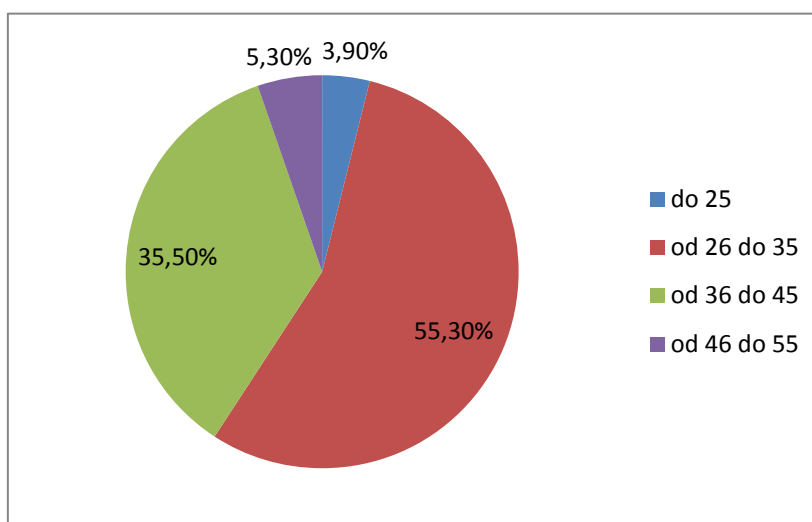

Tabela 2: Starostna skupina

		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
	Do 25	3	3.9	3.9	3.9
	Od 26 do 35	42	54.5	55.3	59.2
	Od 36 do 45	27	35.1	35.5	94.7
	Od 46 do 55	4	5.2	5.3	100.0
	Skupaj	76	98.7	100.0	
Manjkajočih	-1	1	1.3		
Skupaj		77	100.0		

Zbrala sem tudi podatke o starosti. Največ anketirancev je bilo v starosti med 26 in 35 let (55,3 %), sledila je skupina med 36 in 45 let (35,5 %), od 46 do 55 let jih je imelo le 5,3 %, v skupini do 25 let pa je bilo samo 3,9 % vprašanih.

Grafikon 3: Zakonski stan

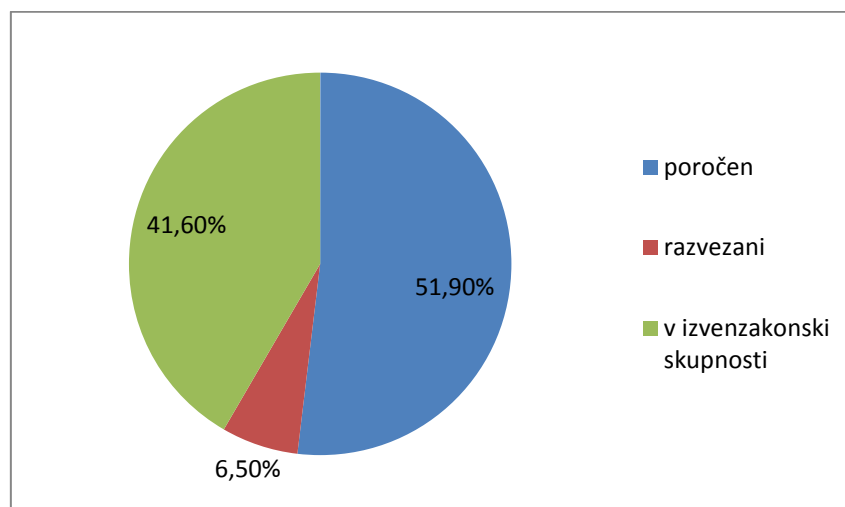

Tabela 3: Zakonski stan

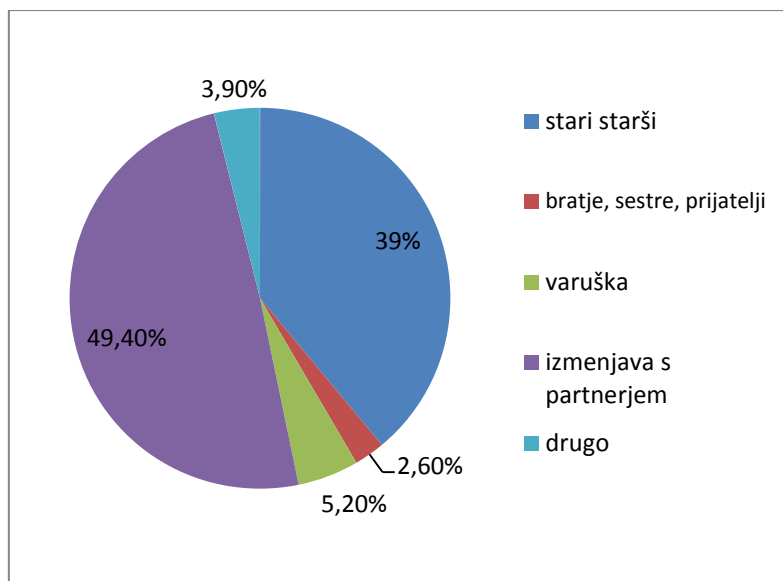
		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
	Poročen	40	51.9	51.9	51.9
	Razvezan	5	6.5	6.5	58.4
	V izven zakonski skupnosti	32	41.6	41.6	100.0
	Skupaj	77	100.0	100.0	

K anketi sem dodala še vprašanje o zakonskem stanu. Za to sem se odločila, ker sem pričakovala, da bo pomoč starih staršev pogostejša pri samskih osebah. Žal nisem dobila nobenega odgovora anketirancev, da so "samski". Za tiste, ki so odgovorili, da so razvezani (6,5 %), težko sklepamo, ali imajo zdaj novega partnerja ali pa so samski. Poročenih anketirancev je bilo tako 51,9 %, v izven zakonski skupnosti jih živi 41,6 %, vdovelih je 0 %.

4.2. OBLIKA VARSTVA

H1: Pomoč starih staršev je najbolj pogosta oblika varstva, ki se jo poslužujejo starši.

Grafikon 4: Oblike varstva

	Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
Stari starši	30	39.0	39.0	39.0
Bratje, sestre, prijatelji	2	2.6	2.6	41.6
Varuška	4	5.2	5.2	46.8
Izmenjava s partnerjem	38	49.4	49.4	96.1
Drugo	3	3.9	3.9	100.0
Skupaj	77	100.0	100.0	

Tabela 4: Oblike varstva

V strukturi vzorca lahko vidimo, da je 39 % anketirancev odgovorilo, da na otroke popazijo stari starši, 2,6 % jih trdi, da za varstvo prosijo brate, sestre, prijatelje. Za varuško se jih odloči 5,2 %. Največji delež, 49,4 %, pa jih trdi, da za varstvo poskrbijo sami z izmenjavanjem s partnerjem.

Tabela 5: Drugo

		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
	Popoldan sva oba doma.	1	1.3	50.0	50.0
	Zelo redko potrebujemo varstvo, ker je vedno na razpolago eden od naju, med vikendi ali pa če je kaj izrednega, pa poprosimo stare starše.	1	1.3	50.0	100.0
	Skupaj	2	2.6	100.0	
Manjkajočih	-1	1	1.3		
	-2	74	96.1		
	Skupaj	75	97.4		
Skupaj		77	100.0		

S Hi kvadrat testom za preizkus enake verjetnosti sem preverila, ali se dejanske frekvence statistično značilno razlikujejo od pričakovanih frekvenc. Pričakovane frekvence predvidevajo, da imajo vsi odgovori enake frekvence.

Tabela 6: Oblike varstva

	Dejanske frekvence	Pričakovane frekvence	Ostane
Stari starši	30	15.4	14.6
Bratje, sestre, prijatelji	2	15.4	-13.4
Varuška	4	15.4	-11.4
Izmenjava s partnerjem	38	15.4	22.6
Drugo	3	15.4	-12.4
Skupaj	77		

Tabela 7: Hi kvadrat test

	Kakšnih oblik varstva se najpogosteje poslužujete v popoldanskem času?
Hi-kvadrat	77.091
Stopnja prostosti	4
P vrednost	0.000

Iz tabele zgoraj je razvidno, da se pri stopnji značilnosti ($p=0,000$, $p<0,05$) dejanske frekvence statistično značilno razlikujejo od pričakovanih frekvenc.

Hipotezo, da je pomoč starih staršev najbolj pogosta oblika varstva v popoldanskem času, lahko torej ovržem. Vidimo lahko, da v skoraj 50 % primerov starši vseeno sami poskrbijo za varstvo otrok tudi popoldne, seveda pa ne smemo zanemariti visokega deleža pomoči starih staršev (39 %).

4.3. PLAČILO ZA VARSTVO VNUKOV

H2: Stari starši ne prejemaajo plačila za varstvo vnukov.

Grafikon 5: Plačilo za varstvo vnukov

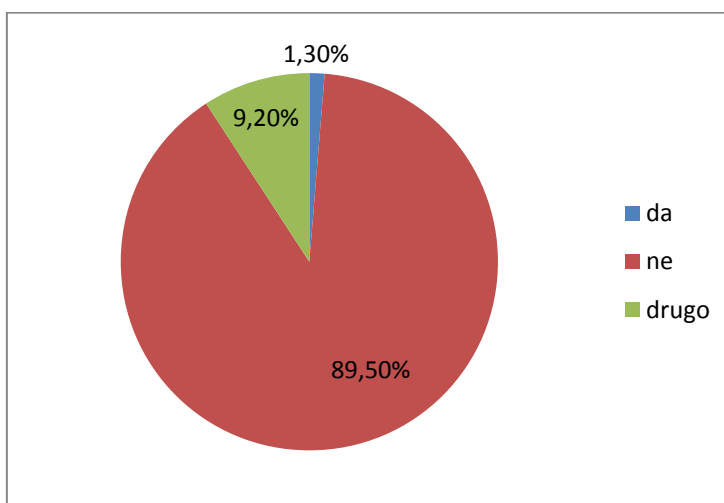

Tabela 8: Plačilo za varstvo vnukov

		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
	Da	1	1.3	1.3	1.3
	Ne	68	88.3	89.5	90.8
	Drugo	7	9.1	9.2	100.0
	Skupaj	76	98.7	100.0	
Manjkajočih	-1	1	1.3		
Skupaj		77	100.0		

Vidimo lahko, da le malo staršev plača (denarno) starim staršem za varstvo otrok(1,3 %), zelo velik delež jih ne plača nič (89,5 %).Hipoteza, da stari starši ne prejemaajo plačila za varstvo vnukov, torej v 89,5% drži.

Tabela 9: Drugo

		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
	Izlet, kosilo	1	1.3	16.7	16.7
	Jih ne pazijo	1	1.3	16.7	33.3
	Jih nikoli ne pazijo	1	1.3	16.7	50.0
	Ne, ker ne koristijo varstva	1	1.3	16.7	66.7
	Ne, ker jih ne pazijo	1	1.3	16.7	83.3
	Protiusluga	1	1.3	16.7	100.0
	Skupaj	6	7.8	100.0	
Manjkajočih	-1	2	2.6		
	-2	69	89.6		
	Skupaj	71	92.2		
Skupaj		77	100.0		

Pri tej hipotezi je odvisna spremenljivka binarna in ima dve vrednosti, zato sem uporabila neparametrični binomski test. Z binomskim testom sem preverila, ali je razporeditev anketirancev, ki ne dajo (denarnega) plačila za varstvo vnukov, statistično značilno različna od 0.5.

Tabela 10: Binomski test

		Kategorija	Št.	Dejanski delež	Pričakovani delež	P vrednost
Ali starim staršem plačate (denarno) za varstvo vnukov?	Skupina 1	Ne	68	0.99	0.50	0.000
	Skupina 2	Da	1	0.01		
	Skupaj		69	1.00		

Iz tabele zgoraj je razvidno, da statistično značilno večji delež od 50 % anketirancev starim staršem ne plačuje za varstvo vnukov. Zavržemo torej ničelno hipotezo in sprejmemo osnovno pri stopnji značilnosti $p < 0,05$.

4.4. VARSTVO VNUKOV ODVISNO OD KRAJA IN ODDALJENOSTI

H3: Varstvo otrok s strani starih staršev je bolj pogosto tam, kjer živijo stari starši, starši in otroci v istem kraju.

Grafikon 6: Ali živijo starši v Mestni občini Ljubljana?

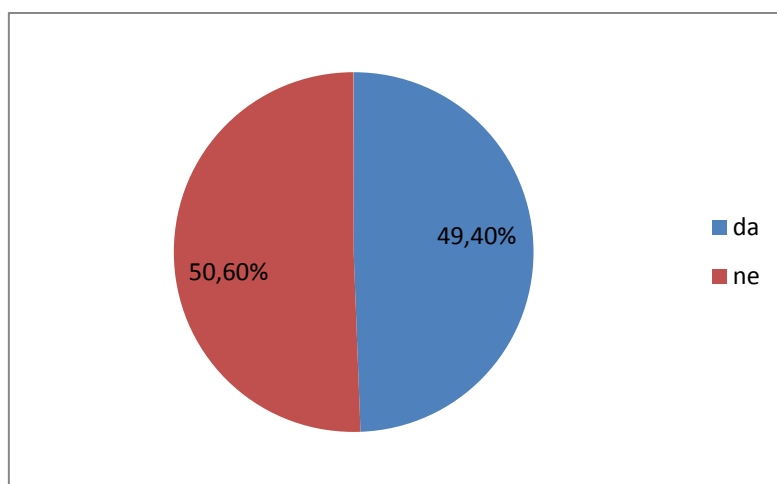

Tabela 11: Ali stari starši živijo v Mestni občini Ljubljana?

		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
	Da	38	49.4	49.4	49.4
	Ne	39	50.6	50.6	100.0
	Skupaj	77	100.0	100.0	

V strukturi vzorca lahko vidimo, da je 50,6 % anketirancev odgovorilo, da stari starši ne živijo v Mestni občini Ljubljana, 49,4 % pa jih pravi, da stari starši živijo v Mestni občini Ljubljana.

Grafikon 7: Kakšnih oblik varstva se najbolj pogosto poslužujete v popoldanskem času?

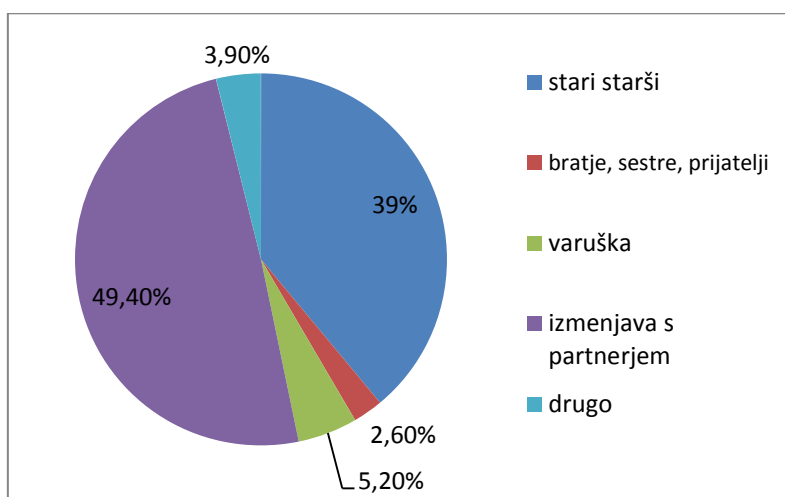

Tabela 12: Kakšnih oblik varstva se najbolj pogosto poslužujete v popoldanskem času?

	Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
Stari starši	30	39.0	39.0	39.0
Bratje, sestre, prijatelji	2	2.6	2.6	41.6
Varuška	4	5.2	5.2	46.8
Izmenjava s partnerjem	38	49.4	49.4	96.1
Drugo	3	3.9	3.9	100.0
Skupaj	77	100.0	100.0	

Tabela 13: Drugo

	Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
Popoldan sva oba doma.	1	1.3	50.0	50.0
Zelo redko potrebujemo varstvo, ker je vedno na razpolago eden on naju, med vikendi ali pa če je kaj izrednega, pa poprosimo stare starše.	1	1.3	50.0	100.0
Skupaj	2	2.6	100.0	
Manjkajočih	-1	1.3		

	-2	74	96.1		
	Skupaj	75	97.4		
Skupaj		77	100.0		

Najbolj pogosta oblika varstva v popoldanskem času je izmenjava staršev, in sicer v kar 49,4 %. Sledi mu varstvo starih staršev z 39 %. Ostala varstva so še varuška (5,2 %) in pa varstvo bratov, sester, prijateljev (2,6 %).

Za ugotavljanje statistično značilne razlike med skupinama, torej med starim starši, ki živijo v Mestni občini Ljubljana, in med tistimi, ki ne živijo v Mestni občini Ljubljana, sem uporabila Hi kvadrat test in navzkrižno tabelo.

Tabela 14: Navzkrižna tabela

			Oblika varstva		Skupaj
			Stari starši	Bratje, sestre, prijatelji, varuška, izmenjava s partnerjem	
Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	Da	Frekvence	17	19	36
		% od Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	47.2%	52.8%	100.0%
	Ne	Frekvence	13	25	38
		% od Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	34.2%	65.8%	100.0%
Skupaj		Frekvence	30	44	74
		% od Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	40.5%	59.5%	100.0%

Rezultati kažejo, da se skupine statistično značilno ne razlikujejo.

V navzkrižni tabeli lahko vidimo, da 47,2 % starih staršev, ki živijo v Mestni občini Ljubljana, varuje vnuke. Ostalih oblik varstva, ki sem jih vse združila v eno skupino, pa je 52,8 %.

Starih staršev, ki ne živijo v Mestni občini Ljubljana in varujejo vnuke, je 34,2 %. Ostalih oblik varstva, ki so združene v eno skupino, pa je 65,8 %.

	Vrednost	Stopnja prostosti	P vrednost
Perssonov Hi kvadrat	1.298	1	0.255
Frekvence	74		

Iz tabele lahko razberemo, da vrednost Hi kvadrata ($p=0.255$, $p>0.05$) ni statistično pomembna na ravni $\alpha=0,05$. Hipoteze, da je varstvo otrok s strani starih staršev bolj pogosto tam, kjer starši, stari starši in otroci živijo v istem kraju, torej ne moremo potrditi niti ovreči.

4.5. REDNA ZAPOSILITEV KOT GLAVNI IZPOLNJEN POGOJ PRED ODLOČITVIJO ZA PRVEGA OTROKA

H4: Glavni pogoj, ki mora biti izpolnjen pred odločitvijo za prvega otroka, je redna zaposlitev vsaj enega od partnerjev.

Grafikon 8: Prikaz pomembnosti pogojev

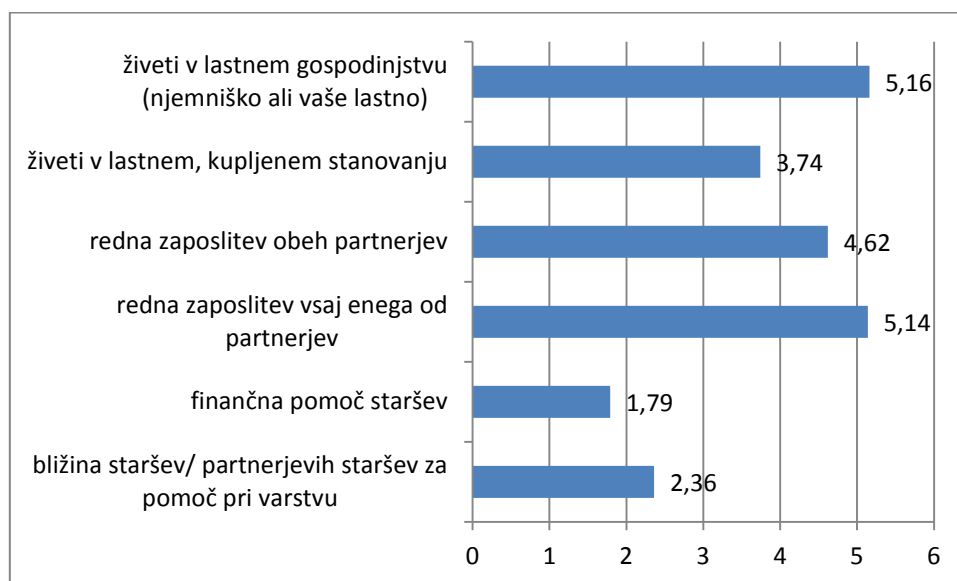

Tabela 15: Razvrstite s številkami od 1 do 6, kako pomembni so bili naslednji pogoji za vas, preden ste se odločili za prvega otroka (1 – manj pomembno, 6 – najbolj pomembno)

		Živeti v lastnem gospodinjstvu (najemniško ali vaše lastno).	Živeti v lastnem, kupljenem stanovanju.	Redna zaposlitev obeh partnerjev.	Redna zaposlitev vsaj enega od partnerjev.	Finančna pomoč staršev.	Bližina staršev/partnerjevih staršev za pomoč pri varstvu.
N	Veljavnih	77	73	74	73	72	73
	Manjkajočih	0	4	3	4	5	4
Povprečna vrednost		5,16	3,74	4,62	5,14	1,79	2,36
St. odklon		1,328	1,841	1,514	1,484	1,288	1,531
Najnižja vrednost		1	1	1	1	1	1
Najvišja vrednost		6	6	6	6	6	6

V zgornji tabeli so prikazani: število odgovorov, najnižje in najvišje vrednosti, povprečne vrednosti in standardni odklon. Pri vsaki trditvi je najnižja vrednost 1 in najvišja 6. Najvišja povprečna vrednost (5,16) je pri trditvi: "Živeti v lastnem gospodinjstvu (najemniško ali vaše lastno)", najnižja (1,79) pa pri trditvi: "Finančna pomoč staršev".

Standardni odklon kaže, da so bili rezultati najbolj razpršeni pri trditvi: "Živeti v lastnem, kupljenem stanovanju.", najmanj pa pri trditvi: "Finančna pomoč staršev."

4.6. ČAS BREZ OTROK

H5: Starši otrok, ki živijo v istem kraju kot otrokovi stari starši, si pogosteje (nekajkrat mesečno) vzamejo čas zase ali za partnerja in med tem otroke pustijo v varstvu, kot tisti starši otrok, katerih stari starši živijo v bolj oddaljenem kraju.

Grafikon 9: Kako pogosto si vzamete čas, ki ga preživita brez otrok?

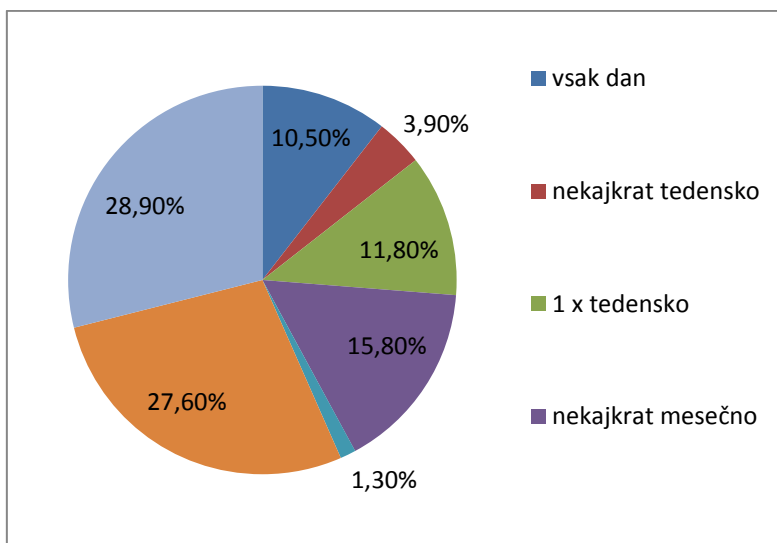

Tabela 16: Kako pogosto si vzamete čas, ki ga preživita brez otrok, zase/za partnerja?

		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
	Vsak dan	8	10.4	10.5	10.5
	Nekajkrat tedensko	3	3.9	3.9	14.5
	1 x tedensko	9	11.7	11.8	26.3
	Nekajkrat mesečno	12	15.6	15.8	42.1
	1 x mesečno	1	1.3	1.3	43.4
	Ob posebnih priložnostih nekajkrat letno	21	27.3	27.6	71.1
	Redko ali nikoli	22	28.6	28.9	100.0
	Skupaj	76	98.7	100.0	
Manjkajočih	-1	1	1.3		
Skupaj		77	100.0		

Za ugotavljanje statistično značilne razlike med skupinama, kjer živijo stari starši v istem kraju, in tistimi, ki ne živijo v istem kraju, sem uporabila Hi kvadrat test in navzkrižno tabelo.

Tabela 17: Navzkrižna tabela za ugotavljanje razlik med skupinama, kjer živijo stari starši v istem kraju, in tistimi, ki ne živijo v istem kraju

			Kako pogosto si vzamete čas, ki ga preživite brez otrok, zase/za partnerja?							Skupaj
			Vsak dan	Nekajkrat tedensko	1 x tedensko	Nekajkrat mesečno	1 x mesečno	Ob posebnih priložnostih nekajkrat letno	Redko ali nikoli	
Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	Da	Frekvence	5	3	3	8	1	8	9	37
		% Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	13.5%	8.1%	8.1%	21.6%	2.7%	21.6%	24.3%	100.0%
	Ne	Frekvence	3	0	6	4	0	13	13	39
		% Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	7.7%	0.0%	15.4%	10.3%	0.0%	33.3%	33.3%	100.0%
Skupaj	Frekvence	8	3	9	12	1	21	22	76	
	% Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?	10.5%	3.9%	11.8%	15.8%	1.3%	27.6%	28.9%	100.0%	

Iz podatkov lahko razberemo, da se zgoraj omenjeni skupini statistično značilno ne razlikujeta.

Tabela 18: Hi kvadrat test za ugotavljanje razlik

	Vrednost	Stopnja prostosti	P vrednost
Pearsonov Hi kvadrat test	8.704	6	0.191
Veljavnih	76		

Iz tabele zgoraj je razvidno, da je vrednost Pearsonovega Hi kvadrata ($p=0.191, p>0.05$) statistično nepomembna na ravni $\alpha=0,05$.

Hipoteze, da si starši otrok, ki živijo v istem kraju kot otrokovi stari starši, bolj pogosto (nekajkrat mesečno) vzamejo čas zase, tako ne moremo potrditi niti ovreči. Vidimo lahko tudi, da ni pomembne razlike v pogostosti prostega časa zase med tistimi, ki imajo starše v istem kraju, in tistimi, ki imajo starše v bolj oddaljenih krajih.

4.7. VZGOJA VNUKOV

H6: Stari starši so pri vzgoji vnukov bolj popustljivi, kot so bili pri vzgoji svojih otrok.

Grafikon 10: Ali menite, da so starši bolj popustljivi pri vzgoji vnukov, kot so bili pri vaši vzgoji?

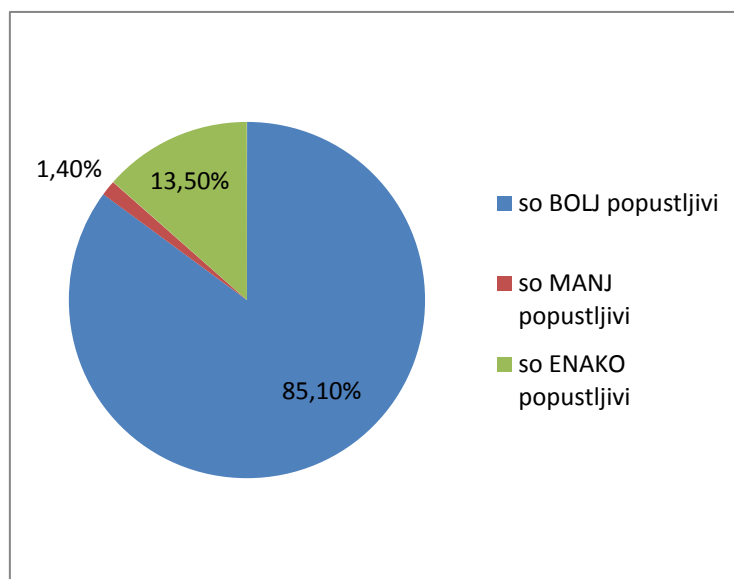

Tabela 19: Ali menite, da so stari starši bolj popustljivi pri vzgoji vnukov, kot so bili pri vaši vzgoji?

		Frekvenca	Procent	Veljavni procent	Kumulativni procent
Veljavnih	So BOLJ popustljivi.	63	81.8	85.1	85.1
	So MANJ popustljivi.	1	1.3	1.4	86.5
	So ENAKO popustljivi.	10	13.0	13.5	100.0
	Skupaj	74	96.1	100.0	
Manjkajočih	-1	3	3.9		
Skupaj		77	100.0		

85,1 % anketirancev meni, da so stari starši pri vzgoji vnukov bolj popustljivi, kot so bili pri njihovi vzgoji. 1,4 % jih meni, da so manj popustljivi, in 13,5 %, da so enako popustljivi.

S Hi kvadrat testom za preizkus enake verjetnosti sem preverila, ali se dejanske frekvence statistično značilno razlikujejo od pričakovanih frekvenc. Pričakovane frekvence predvidevajo, da imajo vsi odgovori enake frekvence.

Tabela 20: Dejanske in pričakovane frekvence

	Dejanske frekvence	Pričakovane frekvence	Ostane
So BOLJ popustljivi.	63	24.7	38.3
So MANJ popustljivi.	1	24.7	-23.7
So ENAKO popustljivi.	10	24.7	-14.7
Skupaj	74		

Tabela 21: Hi kvadrat test za preizkus enake verjetnosti

	Ali menite, da so stari starši bolj popustljivi pri vzgoji vnukov, kot so bili pri vaši vzgoji?
Hi-kvadrat	91.000

Stopnja prostosti	2
P vrednost	0.000

Iz tabele zgoraj je razvidno, da pri stopnji značilnosti ($p=0,000$, $p<0,05$) sprejmemo hipotezo, da se dejanske frekvence statistično značilno razlikujejo od pričakovanih frekvenc. Največji procent anketirancev trdi, da so stari starši pri vzgoji vnukov bolj popustljivi, kot so bili pri vzgoji svojih otrok.

5. RAZPRAVA

Hipoteza 1 predvideva, da je pomoč starih staršev najbolj pogosta oblika varstva. To hipotezo sem ovrгла, saj se je izkazalo, da starši v veliki meri sami poskrbijo za varstvo otrok. Razlogov za to je lahko veliko, vendar z anketo žal nisem prišla do ozadja odgovorov. Nekaj možnih razlogov lahko, seveda, predstavljajo geografska oddaljenost starih staršev, slabi medsebojni odnosi, fizična nezmožnost ali pa želijo starši sami poskrbeti za svoje otroke in s tem ne želijo obremenjevati svojih staršev. Danes so "stari starši" obenem še precej mladi in še vedno delovno aktivni, pogosto tudi sami še vedno hodijo v službo in imajo obveznosti.

Kljub vsemu pa ne smemo zanemariti visokega deleža (39 %) starih staršev, ki še vedno popazijo na vnuke, ko je to potrebno. Kristančič (2005: 161– 162) kot ključno delovanje starih staršev dojema to, da v kriznih trenutkih pomagajo družinam svojih otrok. Najpogosteje naj bi to bila oskrba, nega med boleznijo in vzgoja vnukov, ko so njihovi starši v službah ali družbah, omenja pa tudi finančno pomoč mlajši družini in reševanje različnih težav otrok in vnukov.

V hipotezi 2 sem predvidevala, da tisti stari starši, ki varujejo vnuke, za to ne prejmejo plačila. Hipotezo sem potrdila, saj je skoraj 90 % anketirancev odgovorilo, da starim staršem ne plačujejo za varstvo. Anketiranci so imeli možnost pod "drugo" napisati, če vračajo uslugo na kakšen drug način, vendar sta samo dva anketiranca izkoristila to možnost in napisala, da se starim staršem oddolžijo, denimo, z izletom, kosilom ali protiuslugo. Ravno zato menim, da starši varstvo otrok jemljejo kot samoumevno in ne kot delo in čas, ki ga stari starši varstvu dejansko namenijo. Stari starši pa so obenem tudi najcenejša oblika varstva. Glede na današnje razmere, v katerih so plače zelo slabe in delovni čas vse daljši, mladim odraslim finančno pomaga, da lahko svoje otroke pustijo v varstvu pri svojih starših, saj za to v večini primerov ne plačujejo storitev, po drugi strani pa vedo, da je otrok v dobrih rokah. Menim tudi, da je takšnih, ki se na kakšen drug način odkupijo starim staršem, dosti več, vendar tega z anketo ne morem potrditi. Varstvo je obenem odlična priložnost za druženje starih staršev in vnukov ter za tkanje tesnih družinskih vezi, kar je dodaten razlog, da na varstvo ne gledajo kot na delo, ki bi si zaslužilo plačilo, temveč kot na družinsko druženje.

V anketi sem spraševala tudi, na kakšne druge načine stari starši še pomagajo svojim otrokom. Največji delež (67,1 %) jih je odgovoril, da z "varstvom vnukov", sledila je čustvena opora (34,2 %), finančna pomoč (27,6 %), 18,4 % pa jih je odgovorilo, da ne

prejemajo nikakršne pomoči od starih staršev. Le 7,9 % jih je napisalo, da jim pomagajo s pridelki z vrta, fizično pomočjo pri različnih opravilih, kuhanju ali pospravljanju.

"Veliko mladih družin v Sloveniji živi pri starših, najpogosteje v ločenem gospodinjstvu v hišni nadzidavi. Tudi tisti, ki ne živijo skupaj s starši, pa pravijo, da so jim starši finančno zelo pomagali pri urejanju bivališča, ali pa pričakujejo pomoč staršev v prihodnosti. Mladi, ki imajo otroke, cenijo tudi pomoč svojih staršev pri varstvu otrok. Tisti, ki te pomoči niso deležni (npr. zaradi oddaljenosti od kraja bivanja staršev, slabih odnosov, prezaposlenosti staršev), pa jo pogrešajo" (Ule, Kuhar 2003:115).

Na vprašanje, če bi si želeli več pomoči s strani starih staršev, je samo 6,5 % anketirancev odgovorilo z da, 32,5 % jih je odgovorilo, da bi si občasno želeli več pomoči, največji delež (61 %) pa jih je odgovorilo, da ne. Rezultati ankete so pokazali predvsem to, da še vedno prevladuje pomoč starih staršev v obliki varstva otrok, kar sem tudi pričakovala, medtem ko nisem pričakovala takšnega deleža finančne pomoči, saj so danes pokojnine razmeroma nizke oziroma so povečini mladi tisti, ki finančno pomagajo svojim staršem (in ne obratno). Čustvena opora je pomemben del odnosa med mladimi odraslimi in njihovimi starši, zato sem pričakovala večji delež le-te. Presenetil me je tudi delež o ne sprejemanju pomoči od starih staršev, kar je lahko posledica skrhanih odnosov, prevelike razdalje ali pa mladi enostavno ne želijo prejemati, starejši pa ne nuditi pomoči.

V hipotezi 3 me je zanimal vpliv oddaljenosti bivališča starih staršev na varstvo otrok. Opazimo lahko razliko med tistimi, ki živijo bližje, in tistimi, ki so geografsko bolj oddaljeni, vendar je ta razlika statistično nepomembna, tako da hipoteze nisem mogla potrditi niti ovreči. Pri ročnem pregledovanju podatkov sem bila zelo presenečena nad odgovori tistih, ki živijo v isti hiši/stanovanjski skupnosti s starimi starši, saj jih je večina trdila, da stari starši varujejo otroke le nekajkrat mesečno. Pričakovala sem namreč, da varujejo vnuke vsaj nekajkrat tedensko.

Danes je geografske razdalje dosti lažje premagovati kot nekoč. Obiski so tako bolj mogoči in družine lahko ostajajo povezane. Kljub temu pa so starši lahko prikrajšani za pomoč prav zaradi geografske razdalje.

Kolikšna je materialna pomoč upokojenih staršev v gospodinjstvu in pri varstvu otrok, občutijo tiste mlade družine, ki nimajo v bližini nikogar od svojih staršev; težko je rešljiv že

problem, kdo bi zvečer popazil na majhne otroke, ko bi starša želela skupaj v gledališče" (Ramovš 2003: 84–85).

V hipotezi 4 sem trdila, da je glavni pogoj, ki mora biti izpolnjen za odločitev za prvega otroka, redna zaposlitev vsaj enega od partnerjev. Ugotavljam, da sem z odgovori anketirancev potrdila to tezo, le malce bolj pomembno se jim je obenem zdelo živeti v lastnem gospodinjstvu (najemniškem ali lastnem stanovanju).

Podobno raziskavo sta naredili Ule in Kuhar (2003:109) ter na podlagi rezultatov raziskave *Mladi, družina, starševstvo* navajata, da so se med študenti in študentkami kot najpomembnejši dejavniki za odločanje za starševstvo izkazali:

- za starševstvo se bodo odločali, ko se bodo počutili dovolj zrele za to odgovorno nalogo (40 odstotkov anketiranih);
- za starševstvo se bodo odločali, ko bodo imeli zagotovljene osnovne materialne razmere (20 odstotkov anketiranih);
- za starševstvo se bodo odločali, ko si bodo ustvarili osnovno poklicno kariero;
- za starševstvo se bodo odločali, ko bodo imeli zagotovljen gotov položaj v službi;
- za starševstvo se bodo odločali, ko bodo imeli stabilno partnersko zvezo;
- šest odstotkov anketiranih pravi, da otrok ne bodo imeli, ker imajo drugačne načrte v življenju;
- dva odstotka anketiranih pa namerava otroke imeti takoj po končanem šolanju.

Mladi se danes bolj premišljeno odločajo za otroke. Zaposlitveni trg je negotov in zato je zelo pomembno, da ima vsaj eden od partnerjev redno zaposlitev in da bo lahko preživel svojo družino. Ker mladi želijo tudi svojim otrokom omogočiti visok standard, želijo pred rojstvom otroka poskrbeti za dobre začetne razmere.

Vidimo lahko tudi, da so bili najmanj razpršeni podatki pri trditvi "finančna pomoč staršev", saj jih je 63 % potrdilo, da jim to najmanj pomeni in ne vpliva na odločitev za prvega otroka. Iz tega lahko sklepamo, da je za ustvarjanje lastne družine zelo pomembno, da lahko zanjo tudi sami poskrbimo.

V zvezi s hipotezo 5 sem bila zelo presenečena nad podatkom, kako redko si starši vzamejo čas samo zase ali za partnerja. Največji delež (28,6 %) jih trdi, da si vzamejo čas zase redko ali pa celo nikoli. 27,3 % jih trdi, da si vzamejo čas zase samo ob posebnih priložnostih nekajkrat letno. Povezave z oddaljenostjo starih staršev tukaj nisem mogla potrditi niti ovreči. Iz rezultatov, seveda, ne morem sklepat, da bi si ti starši želeli več časa zase oziroma za partnerja, morda jim obstoječe stanje povsem ustreza in ne bi nič spreminjali; to povezavo bi morala še bolj podrobno raziskati.

Splošnejše vprašanje v zvezi s hipotezo 6 je prineslo pričakovane odgovore. Potrdila sem hipotezo, da so stari starši bolj popustljivi do vnukov, kot so bili do svojih otrok. Iz tega lahko sklepamo, da so stari starši z vnuki bolj sproščeni, saj jim jih ni potrebno vzgajati, temveč so njihovi zavezniki, prenašalci znanja, modrosti in zanimivih zgodbic. So predvsem njihovi prijatelji.

Tudi Marjana Mandić (2001:13– 15) razmišlja v svojem članku, medtem ko opazuje hčerko pri dedku, zakaj velja prepričanje, da je ravno nedolžna, dobronamerna popustljivost tista, ki dela stare starše tako izjemne: "Če ji dedek dovoli nekaj, kar je doma prepovedano, potem mora biti že vznemirljivo... Le zakaj je mene našeškal vsakič, ko sem postala tako živahna?" Babice in dedki imajo več veselja z vnuki, kot so ga imeli s svojimi otroki. Nič napačnega, saj otroci potrebujejo sprostitev in svoje počitniške urice, kjer veljajo drugačna, večinoma ohlapnejša pravila igre. Stari starši pa niso nepogrešljivi samo za vnuke, ampak tudi za starše same, saj jim vedno želijo samo dobro. Z zanesljivostjo jih poslušajo, svetujejo in sprašujejo o otrocih.

6. SKLEPI

Starši največkrat sami poskrbijo za popoldansko varstvo otrok in za varstvo starih staršev prosijo, ko ga zares potrebujejo.

Varstvo starih staršev ni vrednoteno kot delo in zanj stari starši tudi ne prejemajo plačila oziroma ne gre za denarno plačilo.

Razdalja ne vpliva pomembno na pogostost varstva otrok. Slovenija je majhna in razdalje danes so manjše, kot so bile nekoč.

Za odločitev za prvega otroka je zelo pomembna zaposlitev vsaj enega od partnerjev in lasten prostor za družino.

Starši si zelo redko vzamejo čas samo zase in za partnerja. Ko imajo predšolske otroke, se večino časa ukvarjajo zgolj z njimi.

Stari starši so popustljivejši do vnukov, saj niso v vlogi starša in vzgojitelja, pač pa v vlogi zaveznika in prijatelja.

7.PREDLOGI

V diplomskem delu sem se odločila za raziskavo, s katero bi pridobila splošne podatke in bi jih lahko posplošila na celotno Mestno občino Ljubljana, vendar sem pri obdelavi podatkov opazila, da bi bilo dobro moj vprašalnik še bolj razširiti in pridobiti bolj točne podatke oziroma bolj podrobno raziskati ozadje odgovorov.

Zanimivo bi bilo raziskati tudi pogled starih staršev na varstvo vnukov, saj sem zdaj pridobila zgolj odgovore s strani staršev. Zanimalo bi me, ali menijo, da si zaslužijo plačilo za varstvo vnukov, bi radi z njimi preživeli več ali manj časa, kako oni vidijo popustljivost do vnukov in podobno. Ker sem se sama odločila za raziskavo v večjem mestu, bi lahko naredili še primerjavo z manjšimi kraji oziroma vasmí.

Predlogi za socialno delo, v povezavi z mojo diplomsko nalogo, so:

- narediti raziskavo vpliva varstva predšolskih otrok s strani starih staršev na same otroke, in sicer z vidika kasnejših posledic otrok pri socializaciji in komunikaciji z vrstniki, če ti otroci niso hodili v vrtec, temveč so bili v varstvu starih staršev. Ali se to pozna pri njihovih učnih sposobnostih ter upoštevanju avtoritete? Kako to vpliva na njihov kasnejši razvoj itd.?
- Raziskati vpliv varstva predšolskih otrok s strani starih staršev na same stare starše. Kako oni doživljajo varstvo vnukov, ali jim to otežuje vsakodnevno rutino? Kako to vpliva na njihovo zdravje in obremenjenost? Ali jim medgeneracijsko druženje pomaga pri boljšem počutju in občutku vitalnosti ali pa jih bolj utruja in jim je varstvo vnukov odveč ter ga sprejemajo samo zato, da se ne bi zamerili svojim otrokom in imeli občutka slabe vesti pri odrekanju pomoči?
- Raziskati vpliv varstva predšolskih otrok s strani starih staršev na mlade odrasle, in sicer z materialnega vidika: ali jim to varstvo finančno olajša situacijo, ker jim ni treba plačevati vrtca?

S tem bi socialni delavci lahko dobili boljši vpogled v to, ali imajo stari starši varstvo vnukov za obremenitev ali pa jim to koristi, ter kako to vpliva na otrokov razvoj. Izsledke teh rezultatov bi lahko uporabljali kot oporo oziroma izhodišče pri delu z družino oziroma staranjem v družini.

8.LITERATURA:

- Asen, E. (1995), *Družine*. Ljubljana: DZS.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Gurtler, H. (2013), *Otroci imajo radi stare starše: priročnik za življenje z vnuki*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Hlebec, V., Filipovič Hrast, M., Kump, S., Jelenc Krašovec, S., Pahor, M., Domajnko, B. (2012), *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hojnik Zupanc, I. (1994), *Medgeneracijski odnosi. Star človek in družina*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Kristančič, A. (2005), *Nova podoba staranja –siva revolucija*. Ljubljana: AA Inserco.
- Ličer, N. (1994), *Upokojenec in družina. Star človek in družina*. Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Mali, J. (2009), *Vloga starejših v sodobni slovenski družbi*. V: 9. festival za tretje življenjsko obdobje. Zbornik. Ljubljana: Inštitut Hevrek! (18).
- Mandič, S. (1999), *Pravica do stanovanja*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mandić, M. (2001), *Čas za vnuke*. *Otrok in družina*, 11:13-15.
- Meinerts, E. (1999), *Hura, vnučke imam!* Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo (Študijsko gradivo za interno uporabo).
- Mešl, N. (2008), *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino (Procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Pečjak, V. (1998), *Psihologija tretjega življenjskega obdobja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze.
- Ramovš, J. (2003), *Kakovostna starost. Socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Založba Annales.

- Šmid, D. (2005). *O plenicah, mozoljih, in ljubezni. Razmišljanja o vzgoji*. Kranj: Gorenjski glas.
- Tomori, M. (1994), *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
- Ule Nastran, M. (1993), *Psihologija vsakdanjega življenja*. Zbirka družboslovje; 2003, 2. Ljubljana: znanstveno in publicistično središče.
- Ule, M. (2008), *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M., Kuhar, M. (2003), *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

INTERNETNI VIRI:

- Certifikat družini prijazno podjetje. <http://www.certifikatdpp.si/o-certifikatu/>(25.5.2015).
- Jablanovič, B. (2014), *Mednarodni dan mladih 2014*.<http://www.stat.si/StatWeb/glavnavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=6427> (20.5.2015).
- Jakšič, K. *Zakonska in družinska terapija ter svetovanje. Stari starši, tešče in še kaj*. <http://www.druzinsko-svetovanje.si/clanki/stari-starsi-tasce-in-se-kaj/> (13.5.2015).
- Josipovič, D. (2002). *Nekateri geografski vidiki rodnostnega obnašanja na izbranih primerih (v Sloveniji)*.<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-4LNKXGN2> (19.4.2016)
- Korinšek, N. (2013), *Stari starši in vnuki – zavezništvo brez meja*. http://www.siol.net/trendi/aktualno/2013/11/stari_starsi_in_vnuki_zaveznistvo_brez_meja.aspx (13.5.2015).
- Mali, J. (2013), *Socialno delo s starimi ljudmi kot specializacija stroke*. <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-TWJ8V0FM/bd22daf0-f574-40e6-8e6b-406c0e9c1602/PDF>(13.4.2016).
- Milavec Kapun, M. (2011), *Starost*. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vs/Gradiva_ESS/Impletum/IMPLETUM_280ORGANIZATOR_Starost_Milavec.pdf(10. 5. 2015).
- Perič, M. (2010),*Družina v sodobnem svetu*. http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Druzina_v_sodobnem_svetu-Peric.pdf(25. 5. 2015).
- Prednosti in slabosti spletnega vprašalnika. https://www.1ka.si/c/692/Prednosti_in_slabosti/ (10.10.2015).

- Ramovš, J. (2010a), *Generacija*.
<http://www.instantonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/1046.html> (7. 5. 2015).
- Ramovš, J. (2010b), *Starost*. <http://www.instantonatrstenjaka.si/gerontologija/slovar/?offset=60> (8. 5. 2015).
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. Generacija (2001). <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D16695>(16.5. 2015).
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika. Starost* (2001). http://bos.zrc9-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge=starost(8. 5. 2015).
- Urankar, K., Buh, M. (2011), *Babybook. Katero varstvo naj izberem: vrtec, varuško ali stare starše?* <http://babybook.si/otrok/varstvo-otroka/prednosti-in-slabosti-razlicnih-tipov-vzgoje/prednosti-in-slabosti-varstva.html> (17. 5. 2015).
- Varuh človekovih pravic. *Pravica do stanovanja*. <http://www.varuh-rs.si/publikacije-gradiva-izjave/posebna-porocila/problematika-najemnikov-v-denacionaliziranih-stanovanjih/4-ocena-stanja/41-pravica-do-stanovanja/> (25.5.2015).

9. POVZETEK

Preden sem začela pisati diplomsko nalogo, sem razmišljala, kako si sama predstavljam svojo družino in svoje starše v vlogi starih staršev. Večina izmed nas ima v mislih idealno sliko o srečni družini, ki sedi na vrtu za hišo, pripravlja kosilo na terasi, naokrog tekajo otroci, stari starši so srečni in nasmejani, ker smo vsi skupaj zbrani za isto mizo. A je resničnost običajno drugačna. Zaradi pomanjkanja finančne sposobnosti, stanovanjske sposobnosti in sposobnosti preživetja sebe in družine, mladi odrasli težko osnujejo svojo družino pred 30. letom. Že v teoriji sem se dotaknila teme o mladih odraslih in o tem, kako je danes mladim, ki vstopajo na trg delovne sile po končanem šolanju, težko, saj je konkurenca iskalcev služb velika, služb pa je malo. Redko kateri od mladih si takoj po končanem šolanju najde redno zaposlitev, ki mu omogoča osamosvojitvev od staršev tako na finančnem kot stanovanjskem, čustvenem in osebnem področju. Ker večina ne dobi redne službe takoj po šolanju, posledično vedno več mladih ostaja pri starših in se ne osamosvojijo, ker si tega ne morejo finančno privoščiti. Tudi statistika kaže, da večina mladih med 15. in 29. letom še vedno živi s starši. Kdaj je torej pravi čas, da si ustvarijo svojo družino? Če mladi danes čakamo na pravo finančno situacijo, potem je odgovor nikoli. Večina mladih odraslih se za prvega otroka odloča šele po 30. letu.

Pri večini mladih družin se pojavi problem varstva otrok. Za nekatere je vrtec predrag, drugi imajo enostavno predolge službene urnike in nemara vrtec sploh ne pokrije vsega časa otroškega varstva itd. Prav zato sem se odločila raziskati, koliko predšolske otroke varujejo stari starši. Večino hipotez sem potrdila; pomoč mladim družinam s strani starih staršev je, denimo, najpogostejše varstvo otrok. Če imamo srečo in so naši starši še živi in dovolj vitalni za varstvo otrok, nam v večini primerov prav oni priskočijo na pomoč pri varstvu. S tem razbremenijo mlade starše, ki imajo zaradi vedno daljših urnikov manj časa zase in za otroke. A tega vseeno ne bi smeli preveč izkoriščati, saj pozabljamo, da so tudi stari starši samo ljudje, ki imajo svoje vsakodnevne rutine, čeprav mislimo, da so že stari in nimajo drugih obveznosti. Vedno več starejših, ki so že upokojeni, je namreč precej aktivnih in spoštovati moramo tudi njihove zmožnosti za varstvo otrok. Glede na to, da je bila moja druga hipoteza, da stari starši večinoma niso plačani za varstvo otrok, potrjena, je to še en razlog več, da mladi odrasli toliko bolj cenimo pomoč starih staršev, saj to varstvo ponujajo zgolj iz ljubezni in želje po pomoči svojim otrokom.

Seveda je varstvo otrok bolj pogosto tam, kjer stari starši živijo v istem okolju kot njihovi otroci, saj razdalja ne predstavlja problema. Tudi v zvezi s tem je bila moja hipoteza v večini potrjena. Vseeno se mi je zdelo zanimivo, da stari starši ne ponujajo varstva v družinah, ki stanujejo v isti hiši, na vsakodnevni ravni, temveč samo nekajkrat mesečno; kar je lahko posledica nesposobnosti za varstvo, zdravstvenih težav ali pomanjkanja časa. Možno je tudi, da imajo starši sami dovolj časa za varstvo svojih otrok in ne potrebujejo tolikšne pomoči svojih staršev.

Najbolj me je presenetilo, da hipoteze, – da si starši otrok, ki živijo v istem kraju kot otrokovi stari starši, pogosteje vzamejo čas zase ali za partnerja, medtem ko so otroci v varstvu, kot tisti starši otrok, katerih starši živijo v oddaljenem kraju –, ne moremo potrditi, saj sta bila oba odgovora enakovredno zastopana. Rezultati so pokazali, da si starši največkrat vzamejo čas zase in partnerja/-ico enkratna mesec in ob posebnih priložnostih. Pričakovala sem bistveno večje razlike, menila sem tudi, da se bo pokazala prednosti tega, da imajo mladi odrasli svoje starše v istem kraju. Menim, da je prosti čas, ki ga imata partnerja na voljo brez otrok, nujno potreben, saj to utrdi odnos in ju spomni, zakaj sta se zaljubila in si ustvarila družino; kljub temu da sta starša, sta še vedno partnerja.

Raziskava potrjuje tudi mojo zadnjo hipotezo, da so stari starši pri vzgoji otrok bolj popustljivi kot pri vzgoji svojih otrok. Menim, da je v večini primerov tako, ker za svoje vnuke ne želijo predstavljati avtoritete, temveč hočejo biti njihovi prijatelji in zavezniki.

Vsekakor je najbolj pomembno spoštovanje v odnosih in nevmešavanje v otrokovo vzgojo s strani starih staršev, saj lahko to mladi odrasli doživljajo kot nezaupanje. Vsak nasvet lahko pride prav, a ne sme biti vsiljiv. O omenjenem se morajo mladi odrasli s svojimi starši tudi veliko pogovarjati, da dosežejo sporazumno odločitev glede vzgoje, stari starši pa imajo ob tem upravičeno občutek, da so pomemben del otrokovega življenja in ne samo njegove varuške ter da mladi spoštujejo njihove nasvete. Odločitve o vzgoji naj na koncu vendarle prepustijo mladim odraslim, saj bodo le-ti izbrali najboljšo vzgojno rešitev za svojega otroka.

Sklenemo lahko, da je odnos med starimi starši, mladimi odraslimi in otroci pomemben, saj kakovosten odnos in trdne družinske vezi omogočajo občutke varnosti, ljubezni in zaupanja. Mladi odrasli tako vedo, da imajo stare starše, ki so jim pripravljene pomagati, po drugi strani pa so stari starši deležni smeha vnukov ter njihove nagajivosti, igrivosti in ljubezni, ki jim polepšajo dan.

10. PRILOGE

Pozdravljeni. Moje ime je Sandra Solina in sem študentka fakultete za Socialno delo. V sklopu priprave diplomskega dela bom izvedla anketni vprašalnik z naslovom Skrb starih staršev za predšolske otroke. Na vprašanja lahko odgovarjajo starši predšolskih otrok, ki živijo v Mestni občini Ljubljana. Vprašalnik je anonimen in rezultati bodo uporabljeni izključno za mojo diplomsko nalogo. Anketa vam bo vzela 5 minut časa. Za sodelovanje se vam prijazno zahvaljujem.

Sandra Solina

Spol: M Ž

Starost: do 25

od 26 do 35

od 36 do 45

od 46 do 55

nad 56

Kakšen je vaš zakonski stan:

poročen

vdoveli

razvezani

samski

v izvenzakonski skupnosti

VPR1: Ali vaši/partnerjevi starši živijo v Mestni občini Ljubljana?

a) Da

b) Ne

VPR2: Vnesite približno oddaljenost (v km) od vaših/partnerjevih staršev:

VPR3: Ali trenutno živite skupaj s starši/starši partnerja v isti stanovanjski skupnosti/hiši?

a) Da

b) Ne

VPR4: Kakšnih oblik varstva se najbolj pogosto poslužujete v popoldanskem času?

- a) Stari starši
- b) Bratje, sestre, prijatelji
- c) Varuška
- d) Izmenjava s partnerjem

VPR5: Ali starim staršem plačate (z denarjem) za varstvo vnukov?

- a) Da
- b) Ne

VPR6: Kako vam starši/starši partnerja še pomagajo?

- a) Finančna pomoč
- b) Varstvo vnukov
- c) Čustvena opora
- d) Mi ne pomagajo
- e) Drugo

VPR7: Kako pogosto stari starši varujejo vaše otroke?

- a) Vsak dan
- b) Nekajkrat tedensko
- c) 1x tedensko
- d) Nekajkrat mesečno
- e) 1x mesečno
- f) Nekajkrat letno
- g) Zelo redko ali nikoli

VPR8: Ali si želite več pomoči s strani vaših staršev?

- a) Da
- b) Občasno bi si želel/a več pomoči
- c) Ne

VPR9: Razvrstite s številkami od 1 do 6, kako pomembni so bili za vas naslednji pogoji, preden ste se odločili za prvega otroka (1 – pomeni manj pomembno, 6 – najbolj pomembno).

živeti v lastnem gospodinjstvu (najemniško ali vaše lastno stanovanje) ___

živeti v lastnem, kupljenem stanovanju ___

redna zaposlitev obeh partnerjev ___

redna zaposlitev vsaj enega od partnerjev ___

finančna pomoč staršev ___

bližina staršev/partnerjevih staršev za pomoč ___

VPR10: Kako pogosto si vzamete čas, ki ga preživita brez otrok, samo zase/za partnerja?

- a) vsak dan
- b) nekajkrat tedensko
- c) 1x tedensko
- d) nekajkrat mesečno
- e) 1x mesečno
- f) ob posebnih priložnostih nekajkrat letno
- g) redko ali nikoli

VPR11: Ali so stari starši bolj popustljivi pri vzgoji vnukov, kot so bili pri vaši vzgoji?

- a) so BOLJ popustljivi
- b) so MANJ popustljivi
- c) so ENAKO popustljivi